

Voorbedachten rade bij levensdelicten

Een onderzoek naar het aannemen van voorbedachten rade bij levensdelicten in de feitenrechtspraak

Hogeschool Leiden

Rianne van Veen – S1100378

Aantal woorden: 14.882

Modulecode: HBR-4-AS17

RE4A

Opleiding HBO-Rechten

Onderzoeksdocent

- Mevrouw I.J.S. van Mierlo-Groot

Afstudeerbegeleider

- De heer A. Sprey

Opdrachtgever

Hofstad Advocaten

- mr. M.B. Brouwer, advocaat

- mr. G.V. van der Bom, advocaat

16 juni 2020, reguliere kans

2019/2020

Voorwoord

Beste lezer,

Na vier studie jaren aan de Hogeschool Leiden presenteer ik u mijn scriptie: 'voorbedachten rade bij levensdelicten'. Een onderzoek naar het aannemen van de voorbedachten rade bij levensdelicten in de feitenrechtspraak. Deze scriptie betekent de afronding van mijn studie HBO-rechten aan de Hogeschool Leiden en is een resultaat van mijn afstudeerstage bij Hofstad Advocaten in Den Haag. Met het schrijven van deze scriptie is mijn interesse op het gebied van strafrecht gegroeid en heb ik veel mogen leren.

Allereerst wil ik Hofstad Advocaten bedanken voor de gelegenheid die zij mij hebben geboden om af te studeren en de goede begeleiding die zij mij hebben gegeven. Daarnaast wil ik Aram Sprey bedanken voor het ondersteunen tijdens mijn afstudeerperiode, de goede feedback en het vertrouwen.

Tot slot wil ik in het bijzonder mevrouw Hessing bedanken. Ik wil haar bedanken voor de afgelopen twee jaar waarin zij zich als studieloopbaanbegeleider heeft ingezet om mij te helpen waar dat nodig was. Zij hielp mij bij het vinden van een geschikte stage, het ondersteunen daarvan en bij mijn afstudeerjaar. *Lieve Anne, rust zacht.*

Leiden, 16 juni 2020

Rianne van Veen

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de voorbedachten rade bij levensdelicten. De delicten moord en doodslag worden in de maatschappij vaak met elkaar verward. In dit onderzoek wordt het essentiële verschil tussen de delicten, de voorbedachten rade, nader onderzocht. Voorbedachten rade houdt – kort gezegd – in dat een verdachte voor of tijdens het plegen van het strafbare feit, gelegenheid heeft gehad om zich hierover te beraden. Dit is echter een onduidelijke definitie waar veel beoordelingsvrijheid voor feitenrechters in bestaat. In 2012 is er door de Hoge Raad een beoordelingskader opgesteld. Het is een beoordelingskader waarin is bepaald dat voor een bewezenverklaring voor het bestanddeel voorbedachten rade moet vast komen te staan dat:

- De verdachte zich enige tijd heeft kunnen beraden op het te nemen besluit; en
- De verdachte in ieder geval niet heeft gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.

In dit beoordelingskader wordt door de Hoge Raad echter ook ruimte gelaten voor de feitenrechters om zelf het gewicht toe te kennen aan (contra-)indicaties die pleiten voor en tegen voorbedachten rade. Het is dus een beoordelingskader wat lijnen voor de feitenrechters weergeeft, maar geen duidelijk en objectief criterium omschrijft. Het is voor Hofstad Advocaten van belang om te weten hoe de feitenrechters dit beoordelingskader interpreteren. Hofstad Advocaten heeft mij dan ook de opdracht gegeven om te onderzoeken wat voorbedachten rade nou precies betekent, hoe dit beoordelingskader door feitenrechters wordt geïnterpreteerd en hoe de feitenrechters op basis van dit beoordelingskader invulling geven aan het begrip voorbedachten rade.

Op basis van bovenstaande is een doel gesteld om een advies uit te brengen aan Hofstad Advocaten omtrent de aanwezigheid van voorbedachten rade in een strafproces. Aan de hand hiervan is de volgende centrale vraag van dit onderzoek opgesteld: *'Welk advies kan worden gegeven aan Hofstad Advocaten met betrekking tot de aanwezigheid van voorbedachten rade in het strafproces van een cliënt die wordt verdacht van een levensdelict op basis van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek en jurisprudentieonderzoek uit de feitenrechtspraak?'*

Het theoretisch kader vormt samen met het praktisch kader een antwoord op de centrale vraag. Het theoretisch kader is door middel van wet- en regelgeving en literatuuronderzoek opgesteld. Voor het praktisch kader is jurisprudentieonderzoek verricht.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het begrip voorbedachten rade in de loop der jaren veel is veranderd. Er zijn verschillende interpretaties geweest door wetsgeschiedenis, literatuur en rechtspraak. Uiteindelijk is uit het onderzoek naar voren gekomen dat de feitenrechters een grote vrijheid hebben in het toekennen van het gewicht aan (contra-)indicaties van voorbedachten rade. De belangrijkste (contra-)indicaties zijn de volgende.

Vooraf een opeenstapeling van indicaties en contra-indicaties kunnen al dan niet tot een bewezenverklaring van voorbedachten rade leiden. De belangrijkste topics die hierbij in acht moeten worden genomen zijn de voorbereidingen van het delict, het handelen van de verdachte tijdens het delict, de gemoedstoestand en de psychische toestand van de verdachte. Deze topics kunnen een sterke indicatie, dan wel een sterke contra-indicatie voor voorbedachten rade vormen.

De belangrijkste conclusie van dit onderzoek is dan ook dat het compleet afhankelijk is van de omstandigheden van het geval. Aangezien feitenrechters een grote vrijheid hebben in het toekennen van gewicht, vormt dit ook een instabiele factor. Met de bovengenoemde topics is wel een lijn te vinden in de huidige feitenrechtspraak. Op basis van veel voorbereidingshandelingen zal de feitenrechter over het algemeen overgaan tot een bewezenverklaring van voorbedachten rade. Dit duidt op een plan en een plan duidt op gelegenheid voor beraad.

Indien iemand in een gemoedsopwelling handelt, vormt dit een zware contra-indicatie voor voorbedachten rade. Iemand heeft in dat geval geen tijd of gelegenheid gehad voor beraad. Een ogenblikkelijke gemoedsopwelling wordt meestal veroorzaakt door een psychische stoornis van de verdachte. Een gemoedsopwelling duidt op de veronderstelling dat de verdachte niet heeft nagedacht over zijn delict en dus geen gelegenheid heeft gehad om zich te bezinnen.

De belangrijkste aanbeveling voor Hofstad Advocaten is om alle topics goed te onderzoeken in elke strafzaak waarin voorbedachten rade een rol speelt. In sommige strafzaken is het gunstig om de (contra-)indicaties goed te benadrukken, maar soms kan over sommige (contra-)indicaties beter gezweven worden. Op basis van het onderzoek zal per geval moeten worden bepaald of een (contra-)indicatie in het voordeel voor de cliënt zal uitpakken.

Voor het bewijzen van voorbedachten rade is veel bewijs nodig. Het is dan ook over het algemeen handig voor de cliënt om tijdens het verhoor te zwijgen indien er in het dossier veel indicaties zitten van voorbedachten rade. Veel voorbereidingen, planmatig handelen tijdens en na het delict en een lang tijdsverloop zijn indicaties voor voorbedachten rade. In zo'n geval moet de advocaat zijn cliënt adviseren om zich op zijn zwijgrecht te beroepen.

Een belangrijke contra-indicatie voor voorbedachten rade is de gemoedstoestand van de verdachte. Hiermee kan de advocaat dus zorgen voor een vrijspraak van voorbedachten rade. Meestal ligt een ogenblikkelijke gemoedsopwelling ten grondslag aan een psychische stoornis, dus het is belangrijk om dit als advocaat goed te bepleiten. Topics waar de advocaten niet veel waarde aan hoeven te hechten zijn het motief van de dader en het exacte tijdsverloop, dit doet voor de feitenrechters niet ter zake.

Inhoudsopgave

Afkortingen	07
Hoofdstuk 1: Inleiding	08
1.1 Opdrachtgever.....	08
1.2 Aanleiding en probleemanalyse.....	08
1.3 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen.....	09
Doelstelling.....	09
Centrale vraag.....	09
Deelvragen.....	10
1.4 Verantwoording theoretische deelvragen.....	10
1.5 Verantwoording praktische deelvragen.....	11
1.6 Topics.....	12
Leeswijzer.....	15
Hoofdstuk 2: Voorbedachten rade blijkens wetsgeschiedenis en literatuur	16
2.1 Misdrijven met voorbedachten rade.....	16
2.2 Moord en doodslag.....	16
2.2.1 Het bestanddeel 'opzet'.....	17
2.2.2 Het bestanddeel 'voorbedachten rade'.....	17
2.3 Voorbedachten rade blijkens wetsgeschiedenis.....	17
2.4 Voorbedachten rade blijkens literatuuronderzoek.....	19
2.5 Tussenconclusie.....	19
Hoofdstuk 3: Voorbedachten rade in de rechtspraak	21
3.1 De rechtspraak voor 2012.....	21
3.2 De rechtspraak na 2012.....	22
3.2.1 Het overzichtsarrest van de Hoge Raad d.d. 28 februari 2012.....	22
3.2.1.1 Gedurende enige tijd.....	23
3.2.1.2 Ogenblikkelijke gemoedsopwelling.....	23
3.2.1.3 Contra-indicaties.....	24
3.2.1.4 Motiveringsplicht.....	24
3.2.2 Het overzichtsarrest van de Hoge Raad d.d. 15 oktober 2013.....	24
3.3 Tussenconclusie.....	25

Hoofdstuk 4: Resultaten: voorbedachten rade aangenomen	27
4.1 Voorbereidingen van de verdachte op het delict	27
4.2 Handelen van de verdachte tijdens het delict	29
4.3 Gemoedstoestand van de verdachte	30
4.4 Tijdsverloop	31
4.5 Motief van de verdachte	32
4.6 Handelen van de verdachte na het delict	32
4.7 Psychische toestand van de verdachte	33
4.8 Tussenconclusie	33
Hoofdstuk 5: Resultaten: voorbedachten rade niet aangenomen	35
5.1 Voorbereidingen van de verdachte op het delict	35
5.2 Handelen van de verdachte tijdens het delict	36
5.3 Gemoedstoestand van de verdachte	36
5.4 Tijdsverloop	38
5.5 Motief van de verdachte	38
5.6 Handelen van de verdachte na het delict	39
5.7 Psychische toestand van de verdachte	40
5.8 Tussenconclusie	40
Hoofdstuk 6: Conclusie	42
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen	44
Bronnenlijst	45
Bijlagen	48
Bijlage I: Voorbedachten rade wel aangenomen	48
Bijlage II: Voorbedachten rade niet aangenomen	63

Afkortingen

AFKORTING	
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
HR	Hoge Raad der Nederlanden
LJN	Landelijk Jurisprudentienummer

H1. Inleiding

De zestienjarige Hümeyra werd op klaarlichte dag door haar ex-vriend van het leven beroofd. Hij ging met een geladen pistool naar haar school, waar hij volgens de officier van justitie eerder die ochtend ook al was. Hij achtervolgde haar naar het fietsenhok en loste zeven gerichte schoten op Hümeyra waarna zij overleed. De rechtbank veroordeelt hem voor doodslag en legt een gevangenisstraf op voor de duur van 14 jaar met dwangverpleging. De rechtbank acht de voorbedachten rade niet aanwezig waardoor een veroordeling voor moord is uitgesloten. De verdachte werd veroordeeld voor doodslag. De rechtbank is van mening dat de verdachte impulsief heeft gehandeld en geen tijd heeft gehad voor beraad.¹

1.1 Opdrachtgever

Hofstad Advocaten is een advocatenkantoor in het centrum van Den Haag. Het is een kantoor met zes advocaten die op diverse rechtsgebieden actief zijn, waaronder het strafrecht, personen- en familierecht, huurrecht en het algemeen civielrecht. Strafrecht is de grootste specialisatie van het kantoor en ze hebben ruime ervaring op dit rechtsgebied. Zij hebben mij de mogelijkheid geboden om in het kader van voorbedachten rade een onderzoek te verrichten.

1.2 Aanleiding en probleemanalyse

De uitspraak in de zaak Hümeyra zorgde in Nederland voor veel ophef. Mensen toonden hun onbegrip voor de uitspraak. Wanneer is het doodslag en wanneer is het moord? Het zijn begrippen die in de samenleving veelvuldig met elkaar worden verward. Echter, wettelijk gezien zijn er wezenlijke verschillen tussen de twee delicten. Eén verschil is de strafmaat. De maximale gevangenisstraf voor doodslag ligt aanmerkelijk lager dan de maximale gevangenisstraf voor moord. Voor doodslag geldt een maximum van 15 jaar gevangenisstraf, voor moord een maximum van 30 jaar of levenslang.² Dit maakt dat de veroordeling doodslag of moord erg belangrijk is in het proces van een verdachte die wordt verdacht van een levensdelict. Welk van deze veroordelingen de rechter kiest, is eigenlijk maar van één aspect afhankelijk: de voorbedachten rade. Voorbedachten rade is echter een begrip dat in de literatuur en rechtspraak niet onomstotelijk vaststaat. Het is een begrip dat in de loop van de jaren is uitgebreid en door literatuur en rechtspraak is veranderd. Ter verduidelijking heeft de Hoge Raad zich in 2012 en 2013 uitgesproken over het aannemen van voorbedachten rade.³ Het is een beoordelingskader waarin is bepaald dat voor een bewezenverklaring voor het bestanddeel voorbedachten rade moet vast komen te staan dat:

- De verdachte zich enige tijd heeft kunnen beraden op het te nemen besluit; en
- De verdachte in ieder geval niet heeft gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.

Onder bovenstaande omstandigheden kan een rechter aannemen dat er sprake is geweest van voorbedachten rade. De Hoge Raad oordeelt met dit beoordelingskader dat voldoende tijd tussen plan en uitvoering een belangrijke objectieve aanwijzing is voor de aanwezigheid van voorbedachten rade. De Hoge Raad laat echter met dit arrest ook ruimte voor feitenrechters om zelf het gewicht toe

¹ Rb. Rotterdam, 13 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:9745

² Art. 287 en 289 Sr

³ HR, 13 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY0094 & HR, 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:963

te kennen aan indicaties en contra-indicaties die pleiten voor voorbedachten rade. Zo kan er misschien voldoende tijd zijn geweest voor de verdachte om zich te beraden, maar was de verdachte zo boos dat hij niet daadwerkelijk de gelegenheid heeft gehad om zich te beraden. Het kan ook zijn dat het handelen van de verdachte wijst op een impulsieve daad waardoor een kleine kans tot beraad heeft bestaan. In dat geval kunnen feitenrechters aan deze contra-indicaties meer gewicht toekennen. Hierdoor kan er sprake zijn van bovengenoemde punten uit het beoordelingskader, maar hoeft voorbedachten rade niet bewezen te worden verklaard omdat andere omstandigheden voor de rechter zwaarder wegen. Daarnaast zijn 'enige tijd' en 'ogenblikkelijke gemoedsopwelling' begrippen die niet nader zijn uitgelegd door de Hoge Raad. Feitenrechters geven hier hun eigen invulling aan.

Het beoordelingskader van voorbedachten rade staat dus niet onomstotelijk vast en is niet duidelijk. Wanneer voorbedachten rade aangenomen wordt (en vooral wanneer niet), is onduidelijk aangezien de feitenrechters hier redelijk wat vrijheid in hebben. Daarnaast worden de begrippen uit het beoordelingskader niet nader toegelicht. Hofstad Advocaten heeft een grote strafpraktijk met onder andere cliënten die verdacht worden van een levensdelict. Aangezien het verschil in strafmaat groot is, willen de advocaten van Hofstad Advocaten hun cliënten zo goed mogelijk bijstaan en adviseren. Door te onderzoeken hoe het begrip voorbedachten rade zich heeft ontwikkeld en hoe feitenrechters het beoordelingskader van de Hoge Raad interpreteren en daar hun eigen invulling aan geven, kunnen de advocaten een duidelijk beeld voor de cliënten creëren en hen op een effectieve manier bijstaan en verdedigen. In dit onderzoek zal ik uitsluitend ingaan op de delicten moord en doodslag. Overige levensdelicten en delicten waarbij voorbedachten rade in de delictsomschrijving is opgenomen, worden buiten beschouwing gelaten.

1.3 Doelstelling, centrale vraag en deelvragen

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om door middel van wetsanalyse, literatuuronderzoek en jurisprudentieonderzoek Hofstad Advocaten te adviseren en te informeren over de voorbedachten rade in een strafproces van een verdachte die wordt verdacht van een levensdelict, waardoor de advocaten hun cliënten op de juiste manier kunnen bijstaan en adviseren.

Voorbedachten rade is zoals eerdergenoemd een onduidelijk begrip. De definitie van voorbedachten rade die veelal te vinden is, is 'enige tijd voor kalm en rustig beraad'. Onduidelijk is wanneer een verdachte volgens de rechtspraak voldoende tijd heeft gehad voor beraad en wat kalm en rustig beraad precies inhoudt. Daarnaast kunnen rechters extra gewicht toekennen aan aanwijzingen die tegen voorbedachten rade pleiten. Door middel van jurisprudentieonderzoek kan worden gekeken naar verschillende uitspraken van feitenrechters op basis van welke aspecten de voorbedachten rade wordt aangenomen en waar de voorbedachten rade niet wordt aangenomen. Door dit af te wegen ontstaat voor Hofstad Advocaten een duidelijk beeld over het al dan niet aannemen van voorbedachten rade door feitenrechters en kunnen zij hun cliënten sneller en effectiever bijstaan.

Centrale vraag

Om de doelstelling van dit onderzoek te behalen, is de volgende centraal vraag opgesteld.

Welk advies kan worden gegeven aan Hofstad Advocaten met betrekking tot de aanwezigheid van voorbedachten rade in het strafproces van een cliënt die wordt verdacht van een levensdelict op basis van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek en jurisprudentieonderzoek uit de feitenrechtspraak?

Deelvragen

Aan de hand van twee theoretische en twee praktische deelvragen zal de centrale vraag beantwoord worden.

Theoretisch:

1. Welke invulling wordt op basis van literatuuronderzoek en wet- en regelgeving gegeven aan het begrip 'voorbedachten rade'?
2. Wat is blijkens standaardjurisprudentie het toetsingskader van de overzichtsarresten van de Hoge Raad met betrekking tot de invulling van het begrip voorbedachten rade?

Praktisch:

3. Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek van invloed tot het *wel* aannemen van voorbedachten rade in de feitenrechtspraak?
4. Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek van invloed tot het *niet* aannemen van voorbedachten rade in de feitenrechtspraak?

1.4 Verantwoording theoretische deelvragen

Voor een betrouwbaar onderzoek zijn betrouwbare bronnen nodig. Voor het theoretisch-juridisch gedeelte heb ik veelal gebruik gemaakt van relevante wet- en regelgeving, literatuur en rechtspraak.

1. *Welke invulling wordt op basis van literatuuronderzoek en wet- en regelgeving gegeven aan het begrip 'voorbedachten rade'?*

Voor de beantwoording van de eerste deelvraag heb ik gebruik gemaakt van de meest recente druk van de Kluwer bundel en de Tekst & Commentaar die daarop aansluit. Aan de hand van deze bronnen zijn de delicten moord en doodslag nader uitgelegd en zijn de relevante bestanddelen van deze delicten geanalyseerd. Ook zijn er voor beantwoording van deze deelvraag kamerstukken gebruikt, waaronder de memorie van toelichting en memorie van antwoord van het wetsartikel moord. Daarnaast zijn er diverse vakbladen gebruikt die afkomstig zijn van Kluwer Navigator om de literatuur omtrent voorbedachten rade te onderzoeken. Om de wat oudere literatuur te onderzoeken heb ik ook oudere handboeken gebruikt, zoals Schmidt en Hamel.

2. *Wat is blijkens standaardjurisprudentie het toetsingskader van de overzichtsarresten van de Hoge Raad met betrekking tot voorbedachten rade?*

Voor de beantwoording van de tweede deelvraag is vooral jurisprudentie gebruikt. Er is veel gebruikt gemaakt van standaardjurisprudentie van de Hoge Raad, maar ook vaktijdschriften zoals het Strafblad. Er wordt ook gebruik gemaakt van de vakbladen afkomstig van Kluwer Navigator zoals 'De voorbedachten rade in Nederland en Duitsland' van mr. E. Hofstee. Daarnaast is ook gebruik

gemaakt van een onderzoeksrapport afkomstig van de overheid: 'Verhoging strafmaximum moord; is veertig het nieuwe dertig?'

Alle bronnen die zijn gebruikt voor het onderzoek zijn volledig opgenomen in de bijgevoegde literatuurlijst.

1.5 Verantwoording praktische deelvragen

Voor het praktische gedeelte is als onderzoeksmethode jurisprudentieonderzoek gebruikt. Aan de hand van jurisprudentie is onderzocht welke feiten en omstandigheden van invloed zijn bij het al dan niet aannemen van voorbedachten rade.

In het onderzoek zal worden onderzocht hoe het beoordelingskader van de Hoge Raad terugkomt in de uitspraken van feitenrechters, hoe zij dit beoordelingskader interpreteren en hoe zij de ruimte binnen het beoordelingskader invullen. Om hier een goed beeld van te krijgen zijn in totaal 32 uitspraken geanalyseerd. Deze uitspraken zijn gesplitst in enerzijds uitspraken waarbij de voorbedachten rade aanwezig werd geacht, en anderzijds uitspraken waarin de voorbedachten rade niet aanwezig werd geacht. Vervolgens wordt dit nog uitgesplitst in acht uitspraken van de rechtbank en acht van het gerechtshof. Ik heb voor 32 uitspraken gekozen aangezien ik een even aantal uitspraken wilde voor rechtbanken als voor gerechtshoven. Acht om acht uitspraken was voldoende om de meest relevante jurisprudentie te analyseren. Veertig uitspraken in totaal was te veel geweest, aangezien er niet voldoende relevante jurisprudentie was. De overige jurisprudentie zou dan irrelevant zijn en niet bijdragen aan het onderzoek vanwege mager beargumenteerde overwegingen van de feitenrechters.

3. Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek van invloed tot het wel aannemen van voorbedachten rade in de feitenrechtspraak?

Uitspraken waarbij voorbedachten rade aanwezig kan worden geacht, kunnen uiteindelijk leiden tot een bewezenverklaring voor moord, poging tot moord of medeplegen van moord. Voor de invulling van voorbedachten rade kunnen alle drie de delicten gebruikt worden, aangezien bij deze delicten de voorbedachten rade door de feitenrechters beoordeeld wordt.

Voor de uitspraken is gericht gezocht op rechtspraak.nl. Voor de eerste praktische deelvraag bestond de zoekopdracht bestond uit de zoektermen 'moord' en 'voorbedachten rade'. Vervolgens is er gefilterd op rechtbanken en gerechtshoven, aangezien het onderzoek zich richt op de feitenrechtspraak. Voor het onderzoek is de meest relevante en recente jurisprudentie gebruikt. Om deze reden is tevens gefilterd op de jaartallen 2020, 2019 en 2016 t/m 2018. Uit deze zoekopdracht kwamen 1013 uitspraken. De uitspraken uit 2016 en 2017 zijn niet gebruikt aangezien dat geen recente jurisprudentie meer is. Na een analyse van de uitspraken zijn er uiteindelijk 16 uitspraken geselecteerd: 8 van de rechtbank en 8 van het gerechtshof.

Rechtsprekende instantie	Datum	ECLI-nummer
1. Rechtbank Midden-Nederland	20 maart 2020	ECLI:NL:RBMNE:2020:1046
2. Rechtbank Limburg	16 maart 2020	ECLI:NL:RBLIM:2020:2147
3. Rechtbank Den Haag	28 oktober 2019	ECLI:NL:RBDHA:2019:11153
4. Rechtbank Oost-Brabant	20 augustus 2019	ECLI:NL:RBOBR:2019:4829
5. Rechtbank Overijssel	19 april 2019	ECLI:NL:RBOVE:2019:1347
6. Rechtbank Midden-Nederland	28 februari 2019	ECLI:NL:RBMNE:2019:840

7. Rechtbank Noord-Nederland	12 februari 2019	ECLI:NL:RBNNE:2019:484
8. Rechtbank Limburg	23 januari 2019	ECLI:NL:RBLIM:2019:552
9. Gerechtshof 's-Hertogenbosch	30 januari 2020	ECLI:NL:GHSHE:2020:242
10. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	11 oktober 2019	ECLI:NL:GHARL:2019:8428
11. Gerechtshof Amsterdam	27 september 2019	ECLI:NL:GHAMS:2019:3502
12. Gerechtshof Amsterdam	4 september 2019	ECLI:NL:GHAMS:2019:3258
13. Gerechtshof 's-Hertogenbosch	11 februari 2019	ECLI:NL:GHSHE:2019:480
14. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	7 februari 2019	ECLI:NL:GHARL:2019:1177
15. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	18 januari 2019	ECLI:NL:GHARL:2019:428
16. Gerechtshof 's-Hertogenbosch	5 februari 2018	ECLI:NL:GHSHE:2018:421

4. Welke feiten en omstandigheden zijn op basis van jurisprudentieonderzoek van invloed tot het niet aannemen van voorbedachten rade in de feitenrechtspraak?

Voor de tweede praktische vraag is tevens gericht gezocht op rechtspraak.nl. In veel uitspraken waarbij doodslag bewezen is verklaard, wordt het ontbreken van de voorbedachten rade door de rechter niet erg gemotiveerd. Vaak is er niet voldoende bewijs om voorbedachten rade aan te nemen. Om deze reden werd de selectie wat beperkter, aangezien het doel van het onderzoek bestaat uit het creëren van een duidelijk beeld met betrekking tot de voorbedachten rade. Bij deze zoekopdracht was dan ook een extra verfijning toegevoegd. De zoektermen waren in dit geval: 'doodslag', 'voorbedachten rade' en 'contra-indicatie'. Ook hier zijn als verfijning de rechtbanken en gerechtshoven gebruikt en de jaartallen 2020, 2019 en 2016 t/m 2018. Hier kwamen 365 uitspraken uit. De uitspraken uit 2016 en 2017 zijn niet gebruikt aangezien dat geen recente jurisprudentie meer is. Na een analyse van de uitspraken zijn wederom 16 uitspraken geselecteerd: 8 van de rechtbank en 8 van het Gerechtshof.

Rechtsprekende instantie	Datum	ECLI-nummer
17. Rechtbank Oost-Brabant	16 maart 2020	ECLI:NL:ROBR:2020:1583
18. Rechtbank Noord-Nederland	18 februari 2020	ECLI:NL:RBNNE:2020:720
19. Rechtbank Rotterdam	13 december 2019	ECLI:NL:RBROT:2019:9745
20. Rechtbank Midden-Nederland	17 oktober 2019	ECLI:NL:RBMNE:2019:4789
21. Rechtbank Gelderland	18 juli 2019	ECLI:NL:RBGEL:2019:3451
22. Rechtbank Midden-Nederland	2 juli 2019	ECLI:NL:RBMNE:2019:3005
23. Rechtbank Zeeland-West-Brabant	7 februari 2019	ECLI:NL:RBZWB:2019:1491
24. Rechtbank Midden-Nederland	1 februari 2019	ECLI:NL:RBMNE:2019:347
25. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	26 februari 2020	ECLI:NL:GHARL:2020:1602
26. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	5 juli 2019	ECLI:NL:GHARL:2019:5542
27. Gerechtshof Amsterdam	20 mei 2019	ECLI:NL:GHAMS:2019:1707
28. Gerechtshof Den Haag	13 maart 2019	ECLI:NL:GHDHA:2019:594
29. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	24 januari 2019	ECLI:NL:GHARL:2019:562
30. Gerechtshof 's-Hertogenbosch	5 november 2018	ECLI:NL:GHSHE:2018:4565
31. Gerechtshof Den Haag	3 oktober 2018	ECLI:NL:GHDHA:2018:2583
32. Gerechtshof 's-Hertogenbosch	30 januari 2018	ECLI:NL:GHSHE:2018:317

1.6 Topics

Om tot een beantwoording van de praktijkvragen te komen zijn topics opgesteld. Met behulp van deze topics kan worden bekeken wanneer de rechter voorbedachten rade aanneemt en wanneer

niet. Kort gezegd wordt voorbedachten rade aangenomen indien er tijd heeft bestaan voor beraad. Met behulp van deze topics kan worden beoordeeld of er tijd is geweest voor beraad en welke (contra-)indicaties dit kunnen beïnvloeden. De volgende topics zijn in de jurisprudentieanalyse onderzocht.

Vorbereidungen van de verdachte op het delict

De hoeveelheid handelingen die een verdachte heeft verricht voordat het delict is gepleegd, kan belangrijk zijn voor de beoordeling van voorbedachten rade. Hieruit kan worden afgeleid of het voornemen om iemand te doden al langer bestond en de verdachte dus een plan had. Een plan duidt meestal op voldoende tijd voor beraad.

Handelen van de verdachte tijdens het delict

Die manier van handelen tijdens het delict kan een (contra-)indicatie zijn van voorbedachten rade. De rechter kan aan de handelingen van de verdachte zien of er langdurig geweld is gebruikt en of er tijdens dit geweld een moment is geweest waarop de verdachte wist waar hij mee bezig was. Ook een rol speelt op welke manier de verdachte handelt. Rustig, meedogenloos, doelbewust of in emotie.

Gemoedstoestand van de verdachte

De gemoedstoestand is een belangrijk criterium van voorbedachten rade. Een ogenblikkelijke gemoedsopwelling is een belangrijke (contra-)indicatie als een verdachte in een impuls of uit hevige drift handelt. Er bestaat in zo'n geval weinig tijd om zich te beraden. Maar het kan ook zijn dat de verdachte juist doelbewust handelt en uitermate kalm en beheerst is tijdens het handelen.

Tijdsverloop

Een andere (contra-)indicatie van voorbedachten rade is de tijdspanne. Dit is de tijd tussen het plan en de uitvoering van het handelen. Het is een belangrijke aanwijzing om te oordelen of iemand zich heeft kunnen beraden op zijn voorgenomen daad.

Motief van de verdachte

Bij het motief van de verdachte wordt bekeken wat de relatie tussen het slachtoffer en de verdachte is en wat de aanleiding van het delict/conflict geweest is. Het kan zo zijn dat een verdachte jarenlang is gepest of dat er een familiedrama speelt. Het zou ook kunnen zijn dat de verdachte willekeurige slachtoffers maakt.

Handelen van de verdachte na het delict

De manier waarop een verdachte reageert op zijn handelen speelt een rol bij de beoordeling van voorbedachten rade. Een verdachte kan diverse emoties hebben zoals spijt of paniek. Het kan ook zo zijn dat de verdachte geen enkel berouw toont, het slachtoffer in koelen bloede achterliet op het plaats delict of alle sporen uitwist.

Psychische toestand van de verdachte

Een vaak terugkomende (contra-)indicatie is de psychische gesteldheid van de verdachte. De verdachte kan ten tijde van het handelen lijden aan een psychische stoornis of ziekte. Deze

psychische toestand wordt door de rechter meegenomen in zijn overwegingen. Het kan namelijk zo zijn dat een psychische toestand dermate effect op de verdachte heeft, dat het hem heeft beïnvloed tijdens de handelingen.

Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport bestaat uit zeven hoofdstukken, een literatuurlijst en bijlagen. Het theoretisch kader begint in hoofdstuk 2. In dit hoofdstuk wordt het begrip voorbedachten rade onderzocht aan de hand van de wetsgeschiedenis en relevante literatuur. In hoofdstuk 3 wordt de vroegere rechtspraak en de huidige rechtspraak met betrekking tot de voorbedachten rade onderzocht. Hier worden de beoordelingskaders besproken die een belangrijke rol spelen in het jurisprudentieonderzoek. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 en 5 de praktische deelvragen beantwoord aan de hand van het jurisprudentieonderzoek. De bijhorende jurisprudentieanalyse is in bijlage I opgenomen. Vervolgens is in hoofdstuk 6 op basis van het onderzoek een conclusie geschreven, waarin de centrale vraag wordt beantwoord. In hoofdstuk 7 worden concrete aanbevelingen gedaan aan Hofstad Advocaten. Tot slot is er een literatuurlijst en bijlage bijgevoegd.

H2. Voorbedachten rade blijkens wetsgeschiedenis en literatuur

De aanwezigheid van voorbedachten rade is een essentieel onderdeel in het strafproces van een verdachte die wordt verdacht van een levensdelict. Het bepaalt of de verdachte wordt veroordeeld voor moord of doodslag. Om het vraagstuk hieromtrent duidelijk in beeld te brengen, zal in dit hoofdstuk aandacht worden besteed aan de wettelijke verschillen - waaronder de voorbedachten rade - die er zijn tussen de delicten moord en doodslag. In dit hoofdstuk zal uiteen worden gezet welke invulling de wetsgeschiedenis en literatuur aan het begrip voorbedachten rade hebben gegeven.

2.1 Misdrijven met voorbedachten rade

Bij voorbedachten rade zullen mensen in eerste instantie wellicht denken aan een zwaar delict zoals moord. Voorbedachten rade is echter een bestanddeel dat niet alleen in de delictsomschrijving van moord voorkomt. Ook minder ernstige misdrijven, waaronder zware mishandeling en eenvoudige mishandeling, kunnen dit bestanddeel bevatten. Het is een bestanddeel dat zorgt voor een strafverzwarende omstandigheid. Het is daarmee een belangrijk onderdeel voor het strafproces van een verdachte die wordt verdacht van een misdrijf met voorbedachten rade.⁴

2.2 Moord en doodslag

Dit onderzoek beperkt zich tot de delicten moord en doodslag. De delicten moord en doodslag worden in de media veelvuldig met elkaar verward. Vaak wordt er gesproken van moord als er sprake is van doodslag. Deze delicten lijken op het eerste gezicht op elkaar, maar zijn wettelijk gezien wel degelijk verschillend. Wellicht ontstaat verwarring doordat het gevolg van het delict hetzelfde blijft: er is iemand van zijn of haar leven beroofd. De verschillen tussen moord en doodslag zijn te zien in de delictsomschrijvingen van de delicten. Deze zijn in het Wetboek van Strafrecht te vinden en zullen worden weergegeven.

Doodslag is een mildere vorm van moord en wordt als volgt in de wet omschreven:

*'Hij die opzettelijk een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan doodslag, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.'*⁵

Moord is een ernstiger misdrijf en wordt in de wet als volgt omschreven:

*'Hij die opzettelijk en met voorbedachten rade een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan moord, gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste dertig jaren of geldboete van de vijfde categorie.'*⁶

Op basis van beide delictsomschrijvingen valt het een en ander te concluderen. Allereerst, de hoogte van de straffen. De maximale gevangenisstraf voor doodslag ligt aanzienlijk lager dan de maximale gevangenisstraf voor moord. Dit komt doordat in 2006 de maximale gevangenisstraf voor moord is verruimd van 20 naar 30 jaar door een aangenomen wetsvoorstel.⁷ Hiermee is het verschil in strafmaat ten opzichte van doodslag groter geworden. De VVD heeft onlangs een motie ingediend

⁴ Machielse 2013, p. 107-124

⁵ Art. 287 Sr

⁶ Art. 289 Sr

⁷ *Kamerstukken II* 2005/06, 30659, nr. 3

om de strafmaat voor doodslag te verruimen naar 25 jaar zodat dit verschil wordt verkleind. In juni 2020 zal hieromtrent een wetsvoorstel worden voorgelegd aan de Tweede Kamer.⁸

Ten tweede is in de delictsomschrijving voor moord het bestanddeel 'voorbedachten rade' opgenomen. Dit is niet in de delictsomschrijving van doodslag opgenomen. Deze twee verschillen houden verband met elkaar. De maximale gevangenisstraf voor moord ligt hoger, aangezien iemand van het leven beroven met voorbedachten rade door de wetgever strenger gestraft moest worden.⁹ Om te verduidelijken wat het bestanddeel voorbedachten rade precies inhoudt, zullen eerst de bestanddelen opzet en voorbedachten rade hieronder verduidelijkt worden.

2.2.1 Het bestanddeel 'opzet'

Voor een bewezenverklaring van doodslag of moord moet er sprake zijn van opzet. Opzet houdt in dat een verdachte willens en wetens handelt. Hier is sprake van zodra iemand weet, of moet weten, dat het handelen een bepaald gevolg zal hebben en ondanks deze wetenschap toch handelt. Er zijn verschillende gradaties opzet te onderscheiden. Opzet met bedoeling is de zwaarste vorm van opzet en voorwaardelijk opzet de lichtste vorm.

Bij opzet met bedoeling heeft de verdachte het gevolg gewild en heeft daarom gehandeld. Bij voorwaardelijk opzet ligt het wat ingewikkelder. Voorwaardelijk opzet betekent dat een verdachte wist dat er een aanmerkelijke kans op een bepaald gevolg bestond en die kans heeft aanvaard door te handelen.¹⁰ Recentelijk oordeelde de Hoge Raad als volgt over voorwaardelijk opzet: '*een reële, niet onwaarschijnlijke mogelijkheid op een gevolg*'.¹¹

Voor zowel doodslag als moord moet de verdachte een bepaalde vorm van opzet hebben gehad op de dood van het slachtoffer. Het maakt niet uit met welke soort opzet de verdachte handelt om het bestanddeel 'opzettelijk' aan te nemen.¹² Indien de opzet bij een levensdelict ontbreekt, zal een veroordeling voor dood door schuld of zware mishandeling met de dood tot gevolg – indien ten laste gelegd – volgen. De opzet zoals die is opgenomen in de delictsomschrijvingen van doodslag en moord kan dan immers niet bewezen worden.¹³

2.2.2 Het bestanddeel 'voorbedachten rade'

Nu de opzet verder is toegelicht, kan de voorbedachten rade verder worden uitgediept. Voorbedachten rade is een bestanddeel dat bij levensdelicten alleen is opgenomen in de delictsomschrijving van moord. Voorbedachten rade is een lastig leerstuk waar dit onderzoek op is gebaseerd. Hierom zal er een aparte paragraaf aan voorbedachten rade worden gewijd.

2.3 Voorbedachten rade blijktens wetsgeschiedenis

Moord is, net als doodslag, het opzettelijk beëindigen van iemands leven. Bij moord heeft de wetgever echter een strafverzwarend element toegevoegd: de voorbedachten rade. Het houdt, kort

⁸ VVD (2020)

⁹ *Kamerstukken II* 1878/79, 110, nr. 3

¹⁰ De Hullu 2018, p. 238

¹¹ HR, 29 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:718

¹² De Hullu 2018, p. 254

¹³ Wet & Recht 2020

gezegd, in dat een verdachte tijd heeft gehad om zich te bezinnen over de voorgenomen handelingen maar deze handelingen alsnog heeft uitgevoerd.¹⁴

Voorbedachten rade is een begrip dat door de rechtspraak en literatuur is gevormd. Het begrip vindt zijn oorsprong in de wetsgeschiedenis. Het Wetboek van Strafrecht dateert uit 1881. In 1886 is de wet uiteindelijk ingevoerd na wat kleine wijzigingen.¹⁵ Het artikel waar moord strafbaar wordt gesteld, artikel 289 Wetboek van Strafrecht, is in 1984 voor het laatst inhoudelijk gewijzigd.¹⁶ Om te bekijken wat de wetgever oorspronkelijk heeft bedoeld met het begrip voorbedachten rade moeten we terug naar de Memorie van Toelichting van toentertijd artikel 313 *Wetboek van Strafrecht*. In de Memorie van Toelichting wordt het volgende over voorbedachten raad beschreven:

*'De uitdrukking voorbedachte raad zelve, zonder eenige wettelijke omschrijving, wijst duidelijk aan wat vereischt wordt, namelijk een tijdstip van kalm overleg, van bedaard nadenken; het tegenovergestelde van oogenblikkelijke gemoedsopwelling. Overigens is hij ook schuldig aan moord, die het voornemen tot levensberooving wel in zoodanige gemoedsopwelling opvat, maar de daad in koelen bloede uitvoert'.*¹⁷

De wetgever heeft in de Memorie van Toelichting dus benadrukt dat een verdachte schuldig is aan moord indien er sprake is van een tijdspanne waarin de verdachte rustig na heeft kunnen denken over de uitvoering van de handeling. Het moest in ieder geval geen oogenblikkelijke gemoedsopwelling zijn. Indien iemand in een oogenblikkelijke gemoedsopwelling handelt, bestaat immers geen tijd voor beraad. Wel heeft de wetgever uitdrukkelijk vastgelegd dat diegene die een moord in een gemoedswelling pleegt maar in koelen bloede uitvoert, tevens schuldig moet worden bevonden aan moord. De voorbedachten rade is in dat laatste geval dan ook aanwezig.

Naar aanleiding van deze Memorie van Toelichting heeft de Tweede Kamer destijds vragen gesteld met betrekking tot de verschillen van de woorden 'opzet' en 'voorbedachten rade' in de delictsomschrijving. De regering verduidelijkte in de Memorie van Antwoord het artikel als volgt.

*'Het criterium ligt geenszins in de kortere of langere tijdsruimte tusschen besluit en uitvoering, maar in den gemoedstoestand van den dader. Tegenover den 'voorbedachten raad' staat het handelen 'in impetu' waarbij èn besluit genomen wordt èn uitvoering geschiedt gedurende ééne onafgebroken gemoedsbeweging die het kalm nadenken uitsluit.'*¹⁸

De regering stelt dus dat niet de duur van de tijdspanne, maar de gemoedstoestand van de verdachte vooral centraal staat. Zodra een verdachte dus vanuit een gemoedsrust heeft kunnen nadenken, is er in beginsel geen sprake van voorbedachten rade. Wel benadrukt de regering in deze memorie van antwoord dat de tijdspanne een objectieve aanwijzing kan zijn voor het aannemen voor voorbedachten rade. Hoe meer tijd er zit tussen besluit en uitvoering van het delict, hoe meer kans er bestaat dat de verdachte een tijdstip heeft gehad van kalm en rustig overleg. Maar ook dit staat niet onomstotelijk vast. De regering benadrukt nog eens dat wie het besluit neemt om iemand te doden en dit in een hele korte tijdspanne in koelen bloede uitvoert, moordenaar is. Wie in een

¹⁴ Noorland Juristen (2020)

¹⁵ Invoeringswet Wetboek van Strafrecht

¹⁶ Stb. 1984, nr. 92

¹⁷ *Kamerstukken II 1878/79 110, nr. 3*

¹⁸ Smidt 1891, p. 113

hevige gemoedstoestand een besluit neemt om iemand te doden en dit in een korte tijdspanne uitvoert, is doodslager. Ook indien de tijdspanne ruimer is.¹⁹

2.4 Voorbedachten rade blijkens literatuur

In de literatuur wordt ook over voorbedachten rade geschreven. Om te kijken of de wetgever en de literatuur op één lijn zitten, heb ik de literatuur nader bestudeerd. Tot 2012 bestond er nog geen duidelijk criterium zoals dat er nu is en bestonden er verschillende zienswijzen.

Door G.A. van Hamel werd rond 1927 voorbedachten rade omschreven als *'de vorming van een besluit die in gemoedsrust verloopt en een stemming die bedaard overleg toelaat. Is het besluit gevormd in gemoedsberoering, een stemming die gelegenheid tot zodanige overleg uitsluit, dan is van voorbedachten raad geen sprake'*.²⁰ Dit komt overeen met de wetshistorie. Oud-hoogleraar Simons vindt dat er sprake is van voorbedachten raad *'wanneer de dader zijn besluit tot het plegen van de strafbare handeling in kalm overleg heeft gevormd, zich daarbij reekenschap heeft gegeven van de beteekenis en de gevolgen zijner daad'*.²¹ Oud-hoogleraar Langemeijer neemt ruim twintig jaar later, in 1949, afstand van het rustige beraad en beschrijft voorbedachten rade als volgt. *'Bij doodslag zijn besluit en uitvoering één geheel, bij moord zijn zij gescheiden door een tijdsruimte die nadenken en overleg omtrent de uitvoering, maar ook omtrent het laten varen van het voornemen toelaat'*.²²

Uit de literatuur voor 2012 blijkt dat verschillende auteurs van mening zijn dat er minimaal één moment moet zijn geweest waarop een verdachte heeft kunnen reflecteren op zijn daad om te spreken van voorbedachten rade. Het maakt hierbij niet uit of dit in een korte of lange tijdspanne is gebeurd. De verdachte moet zich in een rustige gemoedstoestand hebben kunnen beraden. Tijdspanne kan hierbij een belangrijke aanwijzing zijn, maar is niet doorslaggevend. Als de gemoedstoestand het toelaat om na te denken over de daad, dan is er sprake van voorbedachten rade. In de loop van de tijd werd de nadruk verlegd van kalm en rustig beraad naar de een tijdsruimte die het nadenken toelaat. Langemeijer spreekt als een van de eersten over een tijdsruimte die belangrijk wordt geacht voor het aannemen van voorbedachten rade en laat het kalme en rustige tijdens het beraad los.²³

Vanwege onduidelijkheid over de goede definitie van het begrip voorbedachten rade en diverse opvattingen uit de literatuur zijn beoordelingskaders opgesteld. Mede ook om de bewijslast voor de rechters iets te versoepelen heeft de Hoge Raad in 2012 en 2013 beoordelingskaders opgesteld. Aan deze beoordelingskaders kunnen rechters toetsen om voorbedachten rade bewezen te verklaren.²⁴

2.5 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is onderzocht welke invulling de wetsgeschiedenis en de literatuur aan het begrip voorbedachten rade geeft. De wetshistorie duidt een moment van kalm en rustig overleg. De

¹⁹ Smidt 1891, p. 431-432

²⁰ Van Hamel 1927, p. 310

²¹ Simons 1917, p. 247

²² Fokkens & Machielse 2002, p. 100

²³ Gaarhuis, *Delinquent* 2009/80, p. 1142

²⁴ HR, 13 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BY0094 & HR, 28 augustus 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR2342 & HR, 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:963

wetgever spreekt van een tijdspanse waarin de verdachte rustig na heeft kunnen denken over de uitvoering van zijn handelingen. De nadruk ligt vooral op de ogenblikkelijke gemoedsopwelling. Hier moet in ieder geval geen sprake van zijn, aangezien er dan geen gelegenheid voor beraad bestaat. Zodra de verdachte niet vanuit een gemoedsopwelling handelt, maar in gemoedsrust na heeft kunnen denken over zijn daad, is er volgens de wetgever sprake van voorbedachten rade. De tijdspanse is hierbij een belangrijke aanwijzing, aangezien geconcludeerd kan worden of een verdachte heeft gehandeld vanuit een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.

De literatuur heeft deze definitie van de wetgever grotendeels overgenomen. Het begrip werd echter steeds verder uitgebreid. Naast de gemoedsopwelling kwamen ook andere aspecten aan bod die bijdroegen aan de definitie van voorbedachten rade. In 1927 sprak Simons over voorbedachten rade indien de verdachte zich, in gemoedrust, rekenschap heeft of had kunnen geven van de betekenis en gevolgen van zijn daad. In 1949, bijna honderd jaar nadat de wet in werking trad, ontstond in de literatuur een overstap van het kalme en rustige beraad naar alleen een tijdsruimte die het nadenken over de uitvoering toelaat.

Zoals hierboven is te lezen geven de wetsgeschiedenis als de literatuur andere invullingen aan het begrip voorbedachten rade. Door de onduidelijkheid van het begrip en daarmee problemen voor feitenrechters om te toetsen aan het begrip, heeft de Hoge Raad in 2012 beoordelingskaders opgesteld. Deze zullen in het volgende hoofdstuk worden onderzocht.

H3. Voorbedachten rade in de rechtspraak

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat de wetsgeschiedenis en literatuur bepaalde opvattingen hebben met betrekking tot voorbedachten rade. De rechtspraak vervult eveneens een belangrijke rol met betrekking tot de voorbedachten rade, door de invulling die zij aan het begrip voorbedachten rade geeft. Het criterium is in de loop der jaren door de rechtspraak veranderd, uitgediept en uitgelegd. In dit hoofdstuk zal uiteen worden gezet wat de belangrijke arresten zijn van de Hoge Raad op het gebied van voorbedachten rade. Met deze arresten zal duidelijk worden waar feitenrechters vandaag de dag aan toetsen om voorbedachten rade wel of niet aan te nemen.

3.1 De rechtspraak voor 2012

Uit de wet en wetgeschiedenis blijkt dat er sprake moet zijn van 'kalm beraad en rustig overleg'. In 1909 benadrukte de Hoge Raad nog eens dat tijdspanne niet per se voorbedachten rade bewijst: *'Tijdspanne moet aanwezig zijn voor de bevestigende beantwoording van de vraag of de dader de daad heeft gepleegd, na zich in eene gemoedsstemming, welke nadenken toelaat, rekenschap te hebben gegeven van de betekenis en de gevolgen daarvan'*.²⁵ Hiermee oordeelde de Hoge Raad dat de tijdspanne wel degelijk een belangrijke factor was, maar vast moest komen te staan of de dader zich in die tijdspanne, in gemoedsrust, rekenschap heeft gegeven van zijn daad. In 1920 en 1940 formuleerde de Hoge Raad het kalme en rustige beraad zoals bedoeld in het wetsartikel al als *'na zich in een gemoedstoestemming van kalm en rustig nadenken rekenschap te hebben gegeven van de betekenis van de daad en de gevolgen daarvan'*.²⁶

Totdat advocaat-generaal Kist in 1975 in een strafproces het strenge criterium van de Hoge Raad aankaartte, hield de Hoge Raad het criterium van het 'kalme en rustige beraad' erg nauw. Officieus was er in deze uitspraak uit 1975, volgens Kist, geen sprake van voorbedachten rade aangezien de verdachte in deze uitspraak geen gemoedsrust heeft gehad. De verdachte had de daad echter zowel 's avonds als 's ochtends overwogen. Kist kon zich hiermee niet verenigen en pleitte voor verruiming van het begrip voorbedachten rade.²⁷ Hierbij wordt Noyon-Langemeijer door Kist aangehaald. *'Bij doodslag zijn besluit en uitvoering een geheel, bij moord zijn zij gescheiden door een tijdsruimte die nadenken en overleg omtrent de uitvoering, maar ook omtrent het laten varen van het voornemen toelaat. Daarom behoeft nog niet te worden aangetoond, dat in dit tijdperk werkelijk kalm en in koelen bloede over het besluit is nagedacht (...).'*²⁸

De Hoge Raad volgt het advies van advocaat-generaal Kist en versoepelt in deze uitspraak het kalme en rustige beraad als criterium voor voorbedachten rade.²⁹ De Hoge Raad oordeelt dat er sprake is van voorbedachten raad indien de daad niet het gevolg is geweest van een ogenblikkelijke gemoedstoestand. Er moet tussen plan en uitvoering enige tijd verstreken zijn. In deze tijd moet gelegenheid zijn geweest tot nadenken en rekenschap zijn gegeven van de gevolgen van de voorgenomen daad. In deze uitspraak oordeelt de Hoge Raad dat indien het beraad niet kalm of

²⁵ HR, 22 maart 1909, W 8851

²⁶ HR, 28 juni 1920, W 10615 & HR 2 december 1940, W 1941, 293

²⁷ HR, 6 mei 1975, NJ 1975, 293

²⁸ Fokkens & Machielse 2002, p. 325.

²⁹ HR, 6 mei 1975, NJ 1975, 293 noot 1 al.

rustig is geweest, er tevens sprake kan zijn van voorbedachten rade.³⁰ *'Men zou wensen dat die kalmte en rust werden vergeten, want zij zijn voor het begrip voorbedachten raad niet essentieel en feitelijk is er ook dikwijls van kalmte en rust bij de dader geen sprake geweest maar daarentegen van spanning en onrust.'*³¹

Ook aan het begin van de 21^e eeuw wordt door de Hoge Raad een grote stap gezet. In een arrest uit 2000³² heeft de Hoge Raad het volgende bepaald: *'(...) Voldoende is dat verdachte tijd had zich te beraden op het te nemen of het genomen besluit, zodat de gelegenheid heeft bestaan dat hij over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad heeft nagedacht en zich daarvan rekenschap heeft gegeven.'* Naar aanleiding van dit arrest is het criterium voorbedachten rade verruimd. Voor een bewezenverklaring van voorbedachten rade is het voldoende indien er gelegenheid heeft bestaan voor beraad. Of dit beraad ook daadwerkelijk heeft plaatsgevonden doet er niet toe. In dit arrest legt de Hoge Raad niet meer de nadruk op de ogenblikkelijke gemoedsbeweging zoals dat in het arrest uit 1975 wel nog was opgenomen.³³ Het criterium voor voorbedachten rade zoals die in het arrest uit 2000 was opgenomen werd in de jaren die daarop volgden door de feitenrechtspraak veelvuldig gebruikt. Het handelen in een hevige gemoedsbeweging woog de rechter mee, maar was niet meer het belangrijkste aspect.³⁴

3.2 De rechtspraak na 2012

In 2012 en 2013 zijn door de Hoge Raad belangrijke arresten gewezen op het gebied van de voorbedachten rade. Dit zijn arresten die vandaag de dag door de feitenrechters worden meegenomen in hun uitspraken.

3.2.1 Het overzichtsarrest van de Hoge Raad d.d. 28 februari 2012

Het overzichtsarrest met de sterkste basis is het arrest van de Hoge Raad d.d. 28 februari 2012. Ten opzichte van het arrest uit 2000 zijn hier grote stappen gezet om het criterium omtrent voorbedachten rade te verduidelijken. In het arrest heeft de Hoge Raad het volgende geoordeeld: *'Voor een bewezenverklaring van dit bestanddeel moet vast komen te staan dat verdachte zich gedurende enige tijd heeft kunnen beraden op het te nemen/genomen besluit en dat hij niet heeft gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, zodat hij de gelegenheid heeft gehad na te denken over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap te geven. (...) Het gaat bij uitstek om een weging en waardering van de omstandigheden van het concrete geval door de rechter waarbij deze het gewicht moet bepalen van de aanwijzingen die voor of tegen voorbedachten rade pleiten. De vaststelling dat de verdachte voldoende tijd had om zich te beraden op het te nemen/genomen besluit vormt weliswaar een belangrijke objectieve aanwijzing dat met voorbedachten rade is gehandeld, maar behoeft de rechter er niet van te weerhouden aan contra-indicaties een zwaarder gewicht toe te kennen. (...) Zo kunnen bepaalde omstandigheden, of*

³⁰ HR, 6 mei 1975, NJ 1975, 293 noot 1 al. 1

³¹ HR, 6 mei 1975, NJ 1975, 293 noot 2

³² HR, 27 juni 2000, LJN AA6308

³³ HR, 6 mei 1975, NJ 1975, 293

³⁴ Machielse 2013, p. 287-303

*een samenstel daarvan, de rechter uiteindelijk tot het oordeel brengen dat verdachte in het gegeven geval niet met voorbedachten raad heeft gehandeld.*³⁵

Om voorbedachten rade bewezen te verklaren, moeten er voor de verdachte dus momenten zijn geweest waarop hij heeft kunnen reflecteren op zijn daad. Het hoeft niet bewezen te worden of de verdachte zich ook daadwerkelijk heeft beraden. Het gaat om de aanwezigheid van de gelegenheid tot het beraden op zijn daad. Meestal is dit aan te nemen indien de tijdspanne tussen het plan en de daad groot is. De verdachte heeft zo lang genoeg de tijd gehad om na te kunnen denken over de gevolgen van zijn daad: hij kan de gevangenis in gaan, zijn baan en/of gezin verliezen.³⁶ Uit het arrest van de Hoge Raad blijkt echter dat dit niet per se voorbedachten rade bewijst. De rechter zal, afhankelijk van de omstandigheden van het geval, alle indicaties en contra-indicaties voor voorbedachten rade tegen elkaar af moeten wegen. De belangrijkste aspecten uit de overweging van de Hoge Raad uit bovenstaande uitspraak zullen hieronder kort worden toegelicht.

3.2.1.1 Gedurende enige tijd

Uit de jurisprudentie uit 2000 blijkt al dat er sprake moet zijn van de gelegenheid tot beraad.³⁷ De tijdspanne kan belangrijk zijn hierbij. Hoe meer tijd er is verstreken, hoe meer kans er is geweest voor een verdachte om zich te beraden op het voorgenomen delict. Dit hoeft echter niet zo te zijn. Bij een korte tijdspanne kan net zo goed van voorbedachten rade worden gesproken als bij een langere tijdspanne. In dezelfde uitspraak wordt door de Hoge Raad geoordeeld: *'Niet beslissend is of er enige tijd tussen besluit en uitvoering verloopt, maar of er enig nadenken is geweest.'*³⁸ Die tijd tot nadenken is in ieder geval niet geweest wanneer de verdachte heeft gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling. De rechter heeft echter geen concreet criterium wat 'gedurende enige tijd' inhoudt. Dit kan vijf minuten zijn, maar ook een paar seconden: er moet gelegenheid hebben bestaan om zich te bezinnen op de daad. Dit is erg afhankelijk van de omstandigheden van het geval.

3.2.1.2 Ogenblikkelijke gemoedstoestand

Uit het overzichtsarrest uit 2012 blijkt dat indien het handelen van een verdachte het gevolg is van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, er geen sprake is van voorbedachten rade. De ogenblikkelijke gemoedstoestand wordt uitdrukkelijk in het arrest vermeld. In de Memorie van Toelichting uit 1886 bleek al dat het bij een ogenblikkelijke gemoedstoestand ging om het tegenovergestelde van kalm overleg en bedaard nadenken.³⁹ Als we spreken van een gemoedstoestand gaat het om de situatie die zich in het hoofd van een verdachte afspeelt. Dit kan een hevige drift of een persoonlijke stoornis zijn waarbij de verdachte impulsief handelt. Het is aan de feitenrechters om het gewicht toe te kennen aan deze gemoedstoestand en te bepalen of deze gemoedstoestand heeft geleid tot wel of geen kalm en rustig beraad. Dit moeten de feitenrechters afleiden uit de feiten en omstandigheden

³⁵ HR, 28 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR2342 (eigen onderstreping aangebracht)

³⁶ De Hullu 2018, paragraaf 3.2.6

³⁷ HR, 27 juni 2000, LJV AA6308

³⁸ HR, 27 juni 2000, LJV AA6308

³⁹ Kamerstukken II, 110 nr. 3

die vaststaan in de strafzaak. De gemoedstoestand hoeft dus niet per se kalm en rustig te zijn verlopen om te spreken van voorbedachten rade.⁴⁰

3.2.1.3 Contra-indicaties

In het arrest van de Hoge Raad uit 2012 komt voor het eerst het woord 'contra-indicaties' voor.⁴¹ De Hoge Raad laat hiermee ruimte vrij voor de feitenrechters om hun eigen invulling aan de zaak te geven. Contra-indicaties zijn tegenaanwijzingen voor voorbedachten rade. Door deze uitspraak kan het zo zijn dat een verdachte, ondanks dat hij genoeg tijd heeft gehad voor kalm en rustig beraad, vrijgesproken wordt van het tenlastegelegde moord. Dit gebeurt indien de feitenrechter van oordeel is dat er contra-indicaties voor voorbedachten rade aanwezig zijn waar hij meer gewicht aan toekent dan de indicaties.

De Hoge Raad heeft het met invoering van deze ruimte wenselijk geacht dat er bepaalde, verlichtende omstandigheden kunnen zijn waaronder voorbedachten rade niet aangenomen moet worden. Bij contra-indicaties kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het handelen uit extreme woede, het direct krijgen van spijt nadat de handeling is voltooid of de constatering dat de wijze waarop het feit is gepleegd niet past bij iemand die goed over het feit heeft nagedacht. Hierbij kan worden gedacht aan een situatie waarbij diverse getuigen aanwezig waren bij het delict. Dit getuigt van een daad die niet doordacht is en dus vermoedelijk zonder vooropgezet plan gepleegd is.⁴² Contra-indicaties kunnen erg belangrijk zijn voor een verdachte en zijn veroordeling. Het kan er namelijk voor zorgen dat een indicatie voor voorbedachten rade wordt opgeheven. Hierdoor kan, ondanks aanwijzingen voor voorbedachten rade, alsnog een veroordeling voor doodslag volgen. Dit is voor de verdachte gunstiger aangezien de strafmaat aanzienlijk lager ligt. Het gewicht van contra-indicaties weegt net zo zwaar als de indicaties voor voorbedachten rade, maar het is aan de feitenrechter om te bepalen waar hij meer gewicht aan toekent.

3.2.1.4 Motiveringsplicht

De Hoge Raad heeft met dit arrest tevens een belangrijke motiveringsplicht voor de rechters neergelegd. Met het oog op het strafverzwarende gevolg dat voorbedachten rade met zich meeneemt, moet aan de motivering van rechters veel aandacht worden besteed. De Hoge Raad acht dit belangrijk aangezien met dit criterium de voorbedachten rade niet rechtstreeks uit de bewijsmiddelen hoeft te volgen.⁴³

3.2.2 Het overzichtsarrest van de Hoge Raad d.d. 15 oktober 2013

Uit de rechtspraak voor 2012, maar ook uit de uitspraak uit 2012, is dus te concluderen dat de verdachte minimaal op één moment op zijn daad heeft kunnen reflecteren. Het is aan te nemen dat zo'n moment heeft plaatsgevonden naarmate de tijdspanne langer is. Opzettelijk iemand doden is een ernstig delict en kan op allerlei manieren gebeuren. Een verdachte kan in een minuut zo boos worden waardoor de daad sneller gepleegd is. Op zo'n moment berooft de verdachte iemand opzettelijk van het leven; hij weet of had kunnen weten dat door het handelen iemand zou

⁴⁰ HR, 28 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR2342

⁴¹ HR, 28 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BR2342

⁴² Machielse 2013, p. 107-124

⁴³ HR, 28 februari 2012, ECLI:NL:HR:2012:2342

overlijden. Maar dit betekent niet dat de verdachte daar, en over de gevolgen, ook bewust heeft nagedacht. Als de verdachte wel heeft nagedacht over de gevolgen van de dood van het slachtoffer, dan heeft de verdachte 'nagedacht over de betekenis en gevolgen van de voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap gegeven', zoals dit door de Hoge Raad is vastgelegd.⁴⁴

Voor die overweging van de Hoge Raad valt wat te zeggen. Maar of en hoe een verdachte heeft nagedacht over de voorgenomen daad en de gevolgen, zit grotendeels in zijn hoofd. En hoe kan een rechter dat bewijzen? Als oplossing hiervoor heeft de Hoge Raad in het bovengenoemde arrest een bewijsvermoeden neergelegd:

*'Ingeval vaststaat dat de verdachte die gelegenheid voor reflectie heeft gehad, het redelijk is aan te nemen dat de verdachte gebruik heeft gemaakt van die gelegenheid en dus daadwerkelijk heeft nagedacht over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daad en zich daarvan rekenschap heeft gegeven.'*⁴⁵

De Hoge Raad heeft hiermee dus geoordeeld dat een feitenrechter het volgende mag aannemen indien dit niet vaststaat. Indien er gelegenheid is geweest, voor of tijdens de uitvoering van het misdrijf, om te reflecteren op zijn daad, deze gelegenheid door de verdachte daarvoor ook is gebruikt. De Hoge Raad spreekt in het arrest uit dat de reflectie ook tijdens de uitvoering kan ontstaan. Dit kan in het geval dat de verdachte bijvoorbeeld meerdere handelingen met tussenpozen uitvoert. Dit betekent echter niet dat indien deze tijd voor reflectie is vastgesteld, voorbedachten rade bewezen kan worden verklaard. De feitenrechters kunnen immers extra gewicht toekennen aan contra-indicaties zoals eerder benoemd.⁴⁶

3.3 Tussenconclusie

In dit hoofdstuk heb ik onderzocht welke invulling de rechtspraak aan het begrip voorbedachten rade geeft. Naast de wetsgeschiedenis en literatuur, die met betrekking tot dit begrip niet consistent is, vervult de rechtspraak ook een belangrijke rol. Door de beoordelingskaders van de Hoge Raad uit 2012 en 2013 te onderzoeken en te analyseren, is de tweede praktische deelvraag beantwoord.

Tot 1940 volgde de rechtspraak met betrekking tot het begrip voorbedachten rade de lijnen van de wetsgeschiedenis en de literatuur: het in een gemoedsstemming van kalm en rustig nadenken, rekenschap geven van de betekenis en de gevolgen daarvan. In 1975 kwam hier verandering in door een advocaat-generaal die het strenge toetsingskader van het 'kalme en rustige beraad' aankaarte. Met deze uitspraak werd het kalme en rustige nadenken losgelaten en oordeelde de Hoge Raad dat er in ieder geval een gelegenheid geweest moet zijn om na te denken en rekenschap te geven aan de gevolgen van de voorgenomen daad. Of deze gelegenheid in gemoedsrust is gebruikt, is niet meer zo relevant als dit voorheen was.

Door bewijsproblematiek heeft de Hoge Raad in 2012 een beoordelingskader opgesteld die de feitenrechters aan kunnen houden bij een tenlastelegging van voorbedachten rade. In dit overzichtsarrest is bepaald dat de verdachte een moment moet hebben gehad waarop hij heeft kunnen reflecteren op zijn daad. De tijdspanne is hierbij een objectieve aanwijzing, maar bewijst niet

⁴⁴ Ter Haar/Meijer 2018, paragraaf 3.2.6

⁴⁵ HR, 15 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:963

⁴⁶ Ter Haar & Meijer 2018, paragraaf 3.2.6

direct voorbedachten rade. In dit beoordelingskader laat de Hoge Raad echter ruimte voor feitenrechters om hun eigen invulling aan de zaak te geven. Aan zowel voor- als tegenaanwijzingen mogen de feitenrechters zelf het gewicht toekennen. Wel oordeelt de Hoge Raad dat het handelen uit een ogenblikkelijke gemoedsopwelling een dusdanige contra-indicatie is, die meegenomen moet worden in de overweging. Het handelen in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling sluit volgens de Hoge Raad gelegenheid voor beraad uit. Door deze beoordelingsvrijheid van feitenrechters ontstaat echter wederom een grijs gebied met betrekking tot het aannemen voorbedachten rade. Want welke indicaties en contra-indicaties wegen zwaar genoeg voor een feitenrechter? En waarop is het gewicht dat ze hieraan koppelen gebaseerd? Deze vragen zullen middels jurisprudentieonderzoek in het praktijkgedeelte worden beantwoord.

H4. Resultaten: voorbedachten rade wel aangenomen

In dit hoofdstuk is het eerste deel van de resultaten van het jurisprudentieonderzoek verwerkt. In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de eerste praktische deelvraag. Kort gezegd zal de rechter moeten beoordelen of de verdachte tijd of gelegenheid heeft gehad voor beraad. Om dit te onderzoeken zijn de volgende topics onderzocht: voorbereidingen van de verdachte op het delict, handelen van de verdachte tijdens het delict, gemoedstoestand van de verdachte, het tijdsverloop, motief van de verdachte, handelen van de verdachte na het delict en de psychische toestand van de verdachte. Deze topics heb ik gebruikt bij het onderzoek naar de feiten en omstandigheden die van invloed zijn op het aannemen van voorbedachten rade.

NB. In de paragrafen worden in beginsel de uitspraken van de rechtbanken en gerechtshoven samen geanalyseerd. In de paragrafen waar hierin een onderscheid is gemaakt, wordt dit aangegeven.

4.1. Voorbereidingen van de verdachte op het delict

Uit de geanalyseerde uitspraken waarin voorbedachten rade is aangenomen, blijkt dat de rechtbanken en gerechtshoven de voorbereidingen van de verdachte in iedere uitspraak meewegen. Voorbereidingen, en dus een plan voor het plegen van een delict, kunnen in diverse vormen voorkomen. Het treffen van veel handelingen voorafgaand aan het delict vormt een indicatie voor een vooropgezet plan.

In zeven van de zestien geanalyseerde uitspraken nam de rechter het bezit van een moordwapen mee in zijn overweging om te spreken van een vooropgezet plan. In deze uitspraken wordt niet door de rechter expliciet benoemd dat het dragen van een moordwapen een indicatie is voor een vooropgezet plan, maar het wordt wel meegenomen in de overweging als een objectieve aanwijzing.⁴⁷

In vijf uitspraken hebben de verdachten voorafgaand aan het delict tegen het slachtoffer en/of ooggetuigen uitlatingen of bedreigingen gedaan met betrekking tot de dood van het slachtoffer.⁴⁸ In één uitspraak heeft de verdachte dagenlang voor het delict het slachtoffer bedreigd met de dood en heeft hij onderzoek gedaan naar het adres van het slachtoffer. De rechter oordeelde hierover dat de verdachte gericht onderzoek had gedaan en dus al een langere tijd een plan in zijn hoofd had.⁴⁹ De rechtbank weegt dit samen met de houding van de verdachte mee in zijn overweging voor voorbedachten rade. In een andere uitspraak heeft de verdachte het slachtoffer voorgehouden een liefdesrelatie te hebben, zodat de verdachte het geld uit de levens- en uitvaartverzekering op kon strijken. De rechtbank acht dit ruim voldoende om te spreken van een vooropgezet plan: *'De rechtbank stelt vast dat de man voor de vakantie weet had van het naderende overlijden van zijn toenmalige vriendin. Hij is planmatig en berekend te werk gegaan om zijn voorgenomen plan ten uitvoer te brengen.'*⁵⁰

Wanneer onomstotelijk vaststaat dat er voorbereidingen zijn getroffen, zal de rechter over het algemeen spreken van een vooropgezet plan. Gevallen waarin de rechter meestal direct kan

⁴⁷ Zie bijlage I: uitspraak 1, 2, 7, 8, 10, 12 en 14

⁴⁸ Zie bijlage I: uitspraak 2, 10, 11, 14 en 15

⁴⁹ Zie bijlage I: uitspraak 2

⁵⁰ Zie bijlage I: uitspraak 6

concluderen dat er sprake is van een vooropgezet plan zijn bijvoorbeeld het verkennen van de locatie, het aanschaffen van hulpmiddelen, de internethistorie van de verdachte die duidt op het delict, het testen van het vuurwapen of een alternatief hebben en het hacken van een iCloud-account.⁵¹

In zes uitspraken waren de voorbereidingshandelingen minimaal of volgden niet concreet uit de bewijsmiddelen.⁵² De rechters vonden echter in al deze gevallen dat, ondanks het kort gevatte plan, de verdachten alsnog voldoende tijd hebben gehad zich tijdens die voorbereiding te beraden. Als voorbeeld de beruchte zaak van de tramschutter in Utrecht. Bij de tramschutter volgde het plan niet concreet uit de bewijsmiddelen, maar wat wel vaststond was dat de verdachte tijdens het lopen van zijn huis tot de tram voldoende gelegenheid heeft gehad om zich te bezinnen. De verdachte liep al die tijd met het wapen en dus ook met het plan om zijn daad te plegen.⁵³ In een andere uitspraak had de verdachte voldoende tijd om zich te bezinnen toen hij ruimschoots de tijd nam om in zijn auto te stappen. *‘Vóór de uitvoering van zijn voorgenomen besluit heeft de verdachte er zich nog van vergewist dat er geen ooggetuigen meer in de buurt zouden zijn en heeft daarom tijdgerekt. Dit getuigt op een doelgericht en planmatig handelen. Hij heeft zich tijdens het lopen en instappen ruimschoots kunnen beraden op zijn daad.’*⁵⁴ In een volgende uitspraak heeft de verdachte zoveel handelingen verricht voordat de verdachte bij het slachtoffer was, dat hij hiervoor voldoende gelegenheid heeft gehad om te stoppen. Hij heeft meerdere deuren ingeslagen en een stuk moeten lopen.⁵⁵ Hieruit blijkt dat een minder vooropgezet plan alsnog kan leiden tot een bewezenverklaring van voorbedachten rade.

De voorbereidingen moet de rechter halen uit de objectieve feiten die te vinden zijn in het dossier. Zodra er geen concrete aanwijzingen in het dossier te vinden zijn, maar door onderzoek blijkt dat er wel voorbereidingshandelingen moeten zijn getroffen, neemt de rechter dit alsnog mee in zijn overweging. Dit blijkt uit een uitspraak waarbij de verdachte het slachtoffer amfetamine heeft toegediend. De rechter oordeelde hierover dat voor het gebruik van amfetamine wel voorbereidingen moeten zijn getroffen.⁵⁶

De voorbereidingen op een delict zijn belangrijk voor de rechters. Het is een concrete aanwijzing dat er een plan bestond gericht op de dood van het slachtoffer. De voorbereidingshandelingen zijn niet altijd concreet terug te vinden. De rechter kan op basis van andere topics ook een plan vaststellen. In zes uitspraken waarbij er voorbereidingen waren getroffen, kon ook uit het handelen van de verdachten na het delict worden afgeleid dat ze een vooropgezet plan hadden. Deze topics houden dan ook nauw verband met elkaar.⁵⁷

⁵¹ Zie bijlage I: uitspraak 6, 8, 12, 14, 15 en 16

⁵² Zie bijlage I: uitspraak 1, 3, 5, 7, 10 en 13

⁵³ Zie bijlage I: uitspraak 1

⁵⁴ Zie bijlage I: uitspraak 3

⁵⁵ Zie bijlage I: uitspraak 7

⁵⁶ Zie bijlage I uitspraak 5

⁵⁷ Zie bijlage I: uitspraak 3, 6, 8, 10, 12 en 14

4.2 Handelen van de verdachte tijdens het delict

Aangezien in deze paragraaf verschillen tussen de rechtbank en gerechtshoven te zien zijn, worden deze deels apart besproken.

Of er tijd geweest is voor beraad tijdens de uitvoering van het delict, wordt door de feitenrechters afgeleid uit de houding van de verdachte tijdens de uitvoering van het delict. In negen uitspraken wordt er gesproken van een bepaalde houding.⁵⁸ In één uitspraak spreekt de rechter van een rustige emotie waarbij de verdachte meermalen om zich heen kijkt en geen enkel berouw toont tijdens het schieten.⁵⁹ In zes andere uitspraken noemen de rechters het gedrag van de verdachte resoluut en doelgericht: de verdachte gaat recht op zijn doel af en weet wat hij gaat doen.⁶⁰ In twee andere uitspraken spreekt de rechter van een bepaalde vastberadenheid in het handelen van de verdachte. Dit baseert de rechter op het feit dat de verdachte meermalen rustig op het slachtoffer schiet of omdat het handelen een bepaalde tijd in beslag nam.⁶¹ Deze houdingen zijn voor de rechters voldoende om aan te nemen dat de verdachte doelbewust heeft gehandeld en geen berouw toont. Dit vindt steun in het feit dat in dezelfde uitspraken geen ogenblikkelijke gemoedstoestand is geconstateerd. De verdachten waren zich bewust van hun daad en hebben met voorbedachten rade gehandeld.

Ook niet handelen in het geval dat dit wel moet, wordt door de rechter gezien als een indicatie voor voorbedachten rade. In een uitspraak waarbij de verdachte met zijn kinderen op zolder was terwijl het huis in brand stond, heeft de verdachte niet gehandeld. Hij heeft alleen de brandmelder gesloopt.⁶² De voorgenoemde houdingen van verdachten indiceren allemaal een vooropgezet plan.

De gerechtshoven hanteren grotendeels hetzelfde regime als de rechtbanken. In de uitspraken van de gerechtshoven is echter minder de emotie van de verdachte terug te zien als het gaat om het handelen tijdens de uitvoering. De gerechtshoven wegen vooral de mate, intensiteit en het tijdsverloop van het geweld zwaar mee. In de meeste uitspraken wordt overmatig veel geweld gebruikt door bijvoorbeeld diverse malen te steken of te schieten.⁶³ Daarnaast weegt het hof de omstandigheid mee dat een verdachte geweld blijft uitoefenen terwijl een slachtoffer weerloos en ongewapend op de grond ligt of dat de verdachte een alternatief gebruikt indien het wapen weigert.⁶⁴ Dit geeft eveneens blijk van het feit dat de verdachte geen berouw heeft. Ook de tijd die tijdens het geweld is verstreken overwegen de gerechtshoven. Naarmate een geweldshandeling langer duurt of de aanleiding hiernaartoe, heeft er meer kans bestaan voor de verdachte om zich te beraden.⁶⁵ Zeker als de verdachte op de hoogte was van de gevolgen van zijn handelen.⁶⁶ De intensiteit van het geweld zal voor rechters niet veel uitmaken indien de verdachte in een ogenblikkelijke gemoedsofswelling handelt, maar dit zal nader worden besproken in paragraaf 5.3.

⁵⁸ Zie bijlage I: uitspraak 1 t/m 6, 8, 12, 14

⁵⁹ Zie bijlage I: uitspraak 1

⁶⁰ Zie bijlage I: uitspraak 2, 5, 6, 7, 12 en 14

⁶¹ Zie bijlage I: uitspraak 3 en 8

⁶² Zie bijlage I: uitspraak 4

⁶³ Zie bijlage I: uitspraak 9 t/m 13

⁶⁴ Zie bijlage I: uitspraak 9 en 12

⁶⁵ Zie bijlage I: uitspraak 14, 15 en 16

⁶⁶ Zie bijlage I: uitspraak 14

Wanneer de tijd lang genoeg is, is echter een lastig leerstuk. Dit wordt mede bepaald door het tijdsverloop en de voorbereidingen die de verdachte heeft getroffen. Door deze topics in samenhang te nemen kunnen de rechters een duidelijk beeld krijgen of de verdachte voldoende tijd heeft gehad voor beraad.

4.3 Gemoedstoestand van de verdachte

Aangezien in deze paragraaf verschillen tussen de rechtbank en gerechtshoven te zien zijn, worden deze deels apart besproken.

In alle acht de uitspraken van de rechtbanken waarbij de voorbedachten rade is aangenomen, wordt de gemoedstoestand van de verdachte besproken. In de uitspraken van het gerechtshof is er maar één uitspraak van de acht waarbij het niet aan bod is gekomen.⁶⁷ Een ogenblikkelijke gemoedsopwelling sluit tijd voor beraad en dus voorbedachten rade uit. Wanneer de verdachte niet in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling handelt, is hieronder nader uitgewerkt.

In drie uitspraken die zijn geanalyseerd hadden de verdachten al langere tijd het idee om het slachtoffer van het leven te beroven. Ze hadden een plan, tijd om zich te beraden of voorbereidingen getroffen.⁶⁸ De rechtbank oordeelt hier in een uitspraak als volgt over. *'De verdachte heeft tijdens het instappen ruimschoots na kunnen denken over de gevolgen van zijn voorgenomen daad. Van een gemoedstoestand die het hem onmogelijk maakte dit te doen, is volgens de rechtbank niet gebleken. De verdachte was juist beheerst en vastberaden.'*⁶⁹ Hier was voor de rechter duidelijk geen sprake van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling en dus is er sprake van voorbedachten rade.

Daarnaast overweegt de rechter dat indien de verdachte rustig en meedogenloos is geweest tijdens het handelen, niet gesproken kan worden van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling. Zoals ook in paragraaf 4.2 besproken is, houdt het handelen van de verdachte tijdens het delict hiermee verband. Er is geen sprake van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling indien de houding van de verdachte ten tijde van het delict dusdanig rustig en meedogenloos is.

De gerechtshoven motiveren de gemoedstoestand van de verdachte minder uitgebreid dan de rechtbanken. In drie geanalyseerde uitspraken wordt de ogenblikkelijke gemoedsopwelling uitgesloten, maar niet nader toegelicht.⁷⁰ In de overige vijf uitspraken wordt het kort besproken. In twee uitspraken wordt een ogenblikkelijke gemoedsopwelling tevens uitgesloten aangezien getuigen geen geschreeuw of ruzie hebben gehoord. Hiermee oordeelt het gerechtshof dat er geen aanleiding heeft bestaan voor een hevige gemoedsbeweging.⁷¹ Tot slot oordelen de gerechtshoven ook dat meerdere malen schieten met voldoende tijd ertussen, duidt op een doordachte handeling. De verdachte heeft meerdere malen de kans gehad om zich te bezinnen.⁷²

⁶⁷ Zie bijlage I: uitspraak 13

⁶⁸ Zie bijlage I: uitspraak 1, 3 en 6

⁶⁹ Zie bijlage I: uitspraak 3

⁷⁰ Zie bijlage I: uitspraak 12, 13, 16

⁷¹ Zie bijlage I: uitspraak 9 en 10

⁷² Zie bijlage I: uitspraak 9

4.4 Tijdsverloop

Aangezien in deze paragraaf verschillen tussen de rechtbank en gerechtshoven te zien zijn, worden deze deels apart besproken.

Een precies tijdsverloop is meestal niet te achterhalen. Vaak ziet men terug dat de rechtbanken spreken van 'enige tijd' die is verstreken tussen plan en uitvoering. Indien er enige tijd is verstreken, heeft de verdachte zich kunnen beraden over het besluit, tenzij er een contra-indicatie van toepassing is. In vijf uitspraken wordt het precieze tijdsverloop niet nader in de overwegingen opgenomen.⁷³ In een uitspraak wordt er gesproken van 'enige tijd' die is verstreken tijdens het handelen. De verdachte is hier uitgebreid de auto ingestapt. Deze tijd had de verdachte voor herbezinning kunnen gebruiken.⁷⁴ Er wordt echter niet nader toegelicht hoelang deze enige tijd is geweest.

Ook ziet de rechtbank een indicatie van voorbedachten rade indien de verdachte tussen de geweldshandelingen tijd heeft gehad zich te beraden. Dit is het geval in een uitspraak waarbij de verdachte twee soorten geweld uitoefent op het slachtoffer. Hierbij moeten enkele minuten zijn verstreken. Dit acht de rechter voldoende tijd voor herbezinning.⁷⁵ Daarnaast is er een uitspraak waarbij de verdachte tien uur de tijd heeft gehad voor herbezinning. *'Vanaf 21:00 uur 's avonds, het moment waarop alle drie de kinderen sliepen, tot het moment waarop de brand mogelijk is ontstaan, was er voldoende gelegenheid en tijd voor verdachte voor een moment van kalm overleg, van bedaard nadenken over zijn te nemen of genomen besluit.'*⁷⁶

In de overwegingen van de rechtbanken wordt onder andere de frequentie van het geweld benoemd. In drie uitspraken is het slachtoffer meerdere keren beschoten of gestoken.⁷⁷ Een tweede mogelijkheid is de situatie waarin het toebrengen van het geweld zodanige tijd in beslag neemt dat er tijdens het handelen gelegenheid was voor beraad. Dit was het geval in een uitspraak waarbij de verdachte het slachtoffer amfetamine heeft toegediend. Dit behoeft zodanige voorbereiding, dat de verdachte ruimschoots tijd heeft gehad tijdens dit handelen om zich te bezinnen.⁷⁸

Bovenstaande indicaties zijn ook terug te vinden in het handelen van de verdachte tijdens het delict. Deze topics houden nauw verband met elkaar en worden ook deels in samenhang gezien.

De gerechtshoven spreken in veel gevallen van een kort tijdsbestek van enkele minuten.⁷⁹ Het is echter afhankelijk van de omstandigheden van het geval of deze minuten ook zijn gebruikt voor beraad. Indien die minuten tussen handelingen plaatsvinden tijdens of voorafgaand aan het delict, oordelen de gerechtshoven dat er tijd voor bezinning is geweest.⁸⁰

⁷³ Zie bijlage I: uitspraak 1, 2, 6, 7, 8

⁷⁴ Zie bijlage I: uitspraak 3

⁷⁵ Zie bijlage I: uitspraak 5

⁷⁶ Zie bijlage I: uitspraak 4

⁷⁷ Zie bijlage I: uitspraak 1, 2, 8

⁷⁸ Zie bijlage I: uitspraak 5

⁷⁹ Zie bijlage I: uitspraak 10, 11 en 15

⁸⁰ Zie bijlage I: uitspraak 9 en 13

4.5 Motief van de verdachte

Uit de uitspraken die zijn geanalyseerd blijkt dat bepaalde verdachten een duidelijk motief hadden. Motieven zijn voor de rechter vaak niet voldoende om bij de beoordeling van voorbedachten rade als contra-indicatie meegewogen te worden. Een motief dat vaak terugkomt in de analyse is het hebben van een rumoerige relatie wegens een scheiding of breuk van de relatie.⁸¹ In één uitspraak was er tevens sprake van een terroristisch oogmerk.⁸² Tot slot is het financiële aspect een motief voor een verdachte geweest in een uitspraak. De verdachte moest geld aan zijn moeder terugbetalen, maar wilde dit niet. In plaats daarvan zag de verdachte de oplossing in het doden van zijn moeder.⁸³ In een andere uitspraak betrof het een verdachte die geld uit een levensverzekering wilde opstrijken.⁸⁴ Geen van deze motieven leverden een contra-indicatie voor voorbedachten rade op.

De gerechtshoven motiveren dit topic nog beperkter. In zes uitspraken kwam het motief niet aan bod. In de twee uitspraken waar het wel aan bod kwam en gemotiveerd is, volgde dat de verdachten een affectieve relatie met de slachtoffers hebben gehad, waarbij de slachtoffers deze beëindigden.⁸⁵

Het is een topic dat voor de rechters niet veel verschil maakt in het bewezen verklaren van de voorbedachten rade. Het topic is maar in weinig uitspraken terug te vinden. Het wordt in de uitspraken wel benoemd, maar weegt niet mee in de overweging voor de aanwezigheid van voorbedachten rade.

4.6 Handelen van de verdachte na het delict

Niet in alle uitspraken is het relevant wat de verdachte na het delict heeft gedaan. In drie uitspraken komt het handelen van de verdachte niet aan bod.⁸⁶ Het handelen van een verdachte na het delict kan echter wel een (contra-)indicatie vormen voor voorbedachten rade. In drie uitspraken waarbij de voorbedachten rade is aangenomen, heeft de verdachte het slachtoffer levensgevaarlijk gewond achtergelaten.⁸⁷ In een uitspraak laat de verdachte het slachtoffer levensgevaarlijk gewond achter en gaat naar een kroeg. De rechter neemt dit de verdachte erg kwalijk. *'Voorts kent het hof betekenis toe aan het gedrag van verdachte na afloop van het op aangeefster uitgeoefende geweld. Dit gedrag vormt geen contra-indicatie (...), maar wordt veeleer als passend bij het volbrengen van het planmatige en doelgerichte handelen van verdachte geacht.'*⁸⁸ Dit getuigt van een bewuste daad en geen spijt of paniek.

In drie andere uitspraken hebben de verdachten de daad willen verhullen of het op een ongeluk willen laten lijken.⁸⁹ De rechter neemt dit achteraf handelen mee in zijn overweging: *'Het handelen van de verdachte na de dood van zijn moeder geeft bovendien steun aan de vaststelling dat verdachte doelgericht en doortastend handelde en dat hij zijn daad wilde verhullen.'*⁹⁰ In twee

⁸¹ Zie bijlage I: uitspraak 2, 7 en 8

⁸² Zie bijlage I: uitspraak 1

⁸³ Zie bijlage I: uitspraak 3

⁸⁴ Zie bijlage I: uitspraak 6

⁸⁵ Zie bijlage I: uitspraak 11 en 12

⁸⁶ Zie bijlage I: uitspraak 1, 2 en 4

⁸⁷ Zie bijlage I: uitspraak 8, 10 en 14

⁸⁸ Zie bijlage I: uitspraak 10

⁸⁹ Zie bijlage I: uitspraak 3, 6 en 8

⁹⁰ Zie bijlage I: uitspraak 3

gevallen belden de verdachten het noodnummer 112, maar dit zag de rechter niet als contra-indicatie voor voorbedachten rade.

4.7 Psychische toestand van de verdachte

In de geanalyseerde uitspraken waarbij voorbedachten rade aanwezig is geacht, is bij twaalf uitspraken geen psychische stoornis bij de verdachte vastgesteld.⁹¹ Er was dus ook geen reden om dit mee te nemen in de overweging. In vier uitspraken werd dit topic wel benoemd. Bij twee van deze uitspraken was er sprake van suïcidale gedachten en een borderline-stoornis bij de verdachte.⁹² Bij de andere twee uitspraken had de verdachte een gebrekkig geestvermogen en verminderde toerekeningsvatbaarheid.⁹³ De rechters hebben in deze zaken overwogen dat deze stoornissen niet van invloed zijn geweest op de gelegenheid voor beraad. Deze stoornissen gelden dus niet als contra-indicatie voor voorbedachten rade.

4.8 Tussenconclusie

Voor een bewezenverklaring van voorbedachten rade kijken rechters naar diverse aspecten. Veel topics worden in samenhang genomen om tot een bewezenverklaring van voorbedachten rade te komen. Het uitgangspunt voor de rechters is om te bepalen of er voldoende tijd of een mogelijkheid is geweest voor de verdachte om zich te beraden op het voorgenoemde daad. Doordat de rechters zelf het gewicht toe mogen kennen aan bovenstaande topics, is er alleen een lijn in de jurisprudentie te vinden. Het is, zoals veel in het recht, afhankelijk van de omstandigheden van het geval en staat niet concreet vast.

Uit de analyse blijkt dat door de rechters wordt gekeken naar een plan van de verdachte. Zo'n plan wordt vastgesteld indien de voorbereidingen van de verdachte, de houding van de verdachte tijdens de uitvoering van het delict en het handelen na het delict hierop wijzen. Deze topics lopen dan ook weleens in elkaar over. Indien er sprake is van een plan, concluderen de rechters over het algemeen dat er tijd is geweest voor beraad. Een plan kan uit diverse handelingen naar voren komen zoals het dragen van een vuurwapen of eerdere bedreigingen tegenover het slachtoffer. Uit het handelen van de verdachte tijdens het delict kan de rechter halen of er sprake is geweest van een plan. Houdingen die dit bevestigen zijn resoluut, doelgericht en vastberaden. Duidelijk is geworden dat bepaalde reacties na het delict, zoals het bellen van 112, niet zomaar afdoen aan het hebben van een plan. Het kan een contra-indicatie vormen, maar weegt niet op tegen het hebben van een vooropgezet plan. Het hebben van een plan is een hele zware indicatie voor voorbedachten rade.

Indien het plan niet geheel duidelijk is of vaststaat, kunnen aanwijzingen voor de gelegenheid tot beraad gehaald worden uit het tijdsverloop tijdens het delict en de duur van het geweld. Op basis hiervan kan door de rechters alsnog bepaald worden dat er, ondanks weinig voorbereidingen, sprake is van voorbedachten rade. Het geweld op een slachtoffer kan dusdanig lang duren dat de rechter oordeelt dat de verdachte zich in dit tijdsverloop heeft kunnen beraden. Ook kan het zijn dat de verdachte geen opgezet en voorbereid plan heeft gehad om iemand te doden, maar er tussen plan en uitvoering wel voldoende tijd heeft gezeten om zich te beraden.

⁹¹ Zie bijlage I: uitspraak 1, 2, 3, 5, 6 en 8 t/m 12, 14, 16

⁹² Zie bijlage I: uitspraak 4 en 7

⁹³ Zie bijlage I: uitspraak 13 en 15

Het motief van de verdachte is voor de rechters niet belangrijk en wegen ze niet mee. De gemoedstoestand en een eventuele psychische stoornis van de verdachte kunnen vooral een contra-indicatie vormen voor voorbedachten rade waar veel gewicht aan kan worden toegekend. Dit zijn topics die in dit hoofdstuk geen grote rol hebben gespeeld.

H5. Resultaten: voorbedachten rade niet aangenomen

In dit hoofdstuk is het tweede deel van de resultaten van het jurisprudentieonderzoek verwerkt. In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de tweede praktische deelvraag. Dezelfde topics als in hoofdstuk 4 heb ik dan ook gebruikt bij het analyseren van de jurisprudentie waarbij geen voorbedachten rade is aangenomen. Aan de hand van deze topics zal bekeken worden welke feiten en omstandigheden van invloed in de feitenrechtspraak zijn tot het niet aannemen van voorbedachten rade.

NB. In de paragrafen worden in beginsel de uitspraken van de rechtbanken en gerechtshoven samen geanalyseerd. In de paragrafen waar hierin een onderscheid is gemaakt, wordt dit aangegeven.

5.1 Voorbereidingen van de verdachte op het delict

Aangezien in deze paragraaf verschillen tussen de rechtbank en gerechtshoven te zien zijn, worden deze deels apart besproken.

In de geanalyseerde uitspraken afkomstig van de rechtbank zijn in veertien uitspraken geen aanwijzingen voor voorbereidingen vastgesteld.⁹⁴ Dit is logisch, aangezien de rechters uit een vooropgezet plan de aanwijzingen voor voorbedachten rade halen. In vier uitspraken zijn de verdachten in het bezit geweest van een wapen.⁹⁵ Het in bezit hebben van een wapen duidt op een vooropgezet plan. In deze uitspraken waren de rechters echter van mening dat de verdachten een plausibele verklaring hadden voor het dragen van een vuurwapen. In een uitspraak overwoog de rechter het volgende. *'Daarmee geldt voor het dragen van het wapen hetzelfde als voor een aantal andere aanwijzingen in het dossier: ze zouden kunnen passen in de uitvoering van een vooropgezet plan, maar stroken evenzeer met een andere denkbare toedracht die uitgaat van meer willekeurig handelen van de verdachte.'*⁹⁶ De rechter neemt dit dus mee in zijn overweging betreffende de voorbereidingshandelingen. Uit deze uitspraak blijkt ook dat een vuurwapen een belangrijke aanwijzing kan zijn dat de verdachte uit een plan heeft gehandeld. Indien de verdachte echter een betrouwbare verklaring heeft, wordt dit door de rechter als contra-indicatie meegenomen.

Daarnaast neemt de rechter het plaats delict mee in zijn overwegingen met betrekking tot dit topic. Een verdachte met een vooropgezet plan zal over het algemeen geen openbare omgeving kiezen om zijn daad te plegen. Immers, hier zijn vaak veel ooggetuigen. In een uitspraak laat de rechter zich hierover als volgt uit. *'Uit de verklaringen en de loop van de gebeurtenissen in de maanden voorafgaande aan de dood van slachtoffer kan een patroon worden afgeleid, maar ligt het niet voor de hand dat de verdachte (...), voor de uitvoering van een langer tevoren beraamd moordplan de openbare omgeving van een school zou kiezen.'*⁹⁷ Dit is dan ook een contra-indicatie voor voorbedachten rade.

In vijf andere uitspraken hadden de verdachten een voorbereiding die in zeer korte tijd is ontstaan, zoals het pakken van een vuurwapen naar aanleiding van een ruzie of een andere situatie waarin emotie is ontstaan. Dit wijst niet op een vooropgezet plan, aangezien de tijd tussen het plan en

⁹⁴ Zie bijlage II: uitspraak 17, 20 en 23, 25, 26, 28, 30 en 31

⁹⁵ Zie bijlage II: uitspraak 19, 23, 26 en 32

⁹⁶ Zie bijlage II: uitspraak 19

⁹⁷ Zie bijlage II: uitspraak 19

uitvoering heel kort is en er vrijwel geen voorbereidingen zijn getroffen.⁹⁸ In vier van deze uitspraken bepaalden de rechters dat het tijdsverloop heel erg kort is geweest. In die korte tijd heeft geen gelegenheid bestaan voor beraad. Hierdoor kon er in deze situaties geen sprake zijn van voorbedachten rade.⁹⁹ Hierbij speelt het topic tijdsverloop dus ook een belangrijke rol en hangt samen met de voorbereidingen van de verdachte.

Wat opvalt is dat de gerechtshoven vaker in de uitspraken concluderen dat er onvoldoende bewijs is om van voorbereidende handeling en/of een vooropgezet plan te spreken. In vijf uitspraken oordelen ze dat er te weinig aanleiding is om te spreken van een vooropgezet plan.¹⁰⁰ De uitlatingen die de verdachte heeft gedaan die op een ander gevolg duiden dan de dood van het slachtoffer, nemen de gerechtshoven ook mee in hun overweging. In een uitspraak oordeelt het hof dat de verdachte meermalen had gesproken over het slachtoffer 'terugpakken, slaan en schoppen'. Dit duidt duidelijk op een ander plan dan het slachtoffer van het leven beroven.¹⁰¹

5.2 Handelen van de verdachte tijdens het delict

Het handelen van de verdachten die zijn veroordeeld voor doodslag liggen erg uiteen. In tien uitspraken had het slachtoffer ernstig letsel door bijvoorbeeld tientallen steekwonden. Het slachtoffer was meerdere malen gestoken of beschoten.¹⁰² In zes uitspraken is er sprake geweest van minder geweld: enkele kogels of een letsel dat 'per ongeluk' is ontstaan.¹⁰³ Uit de intensiteit van het handelen is dus geen verband af te leiden. Het gaat voornamelijk om de tijd die is verstreken tijdens het handelen. Uit de analyse blijkt dat zowel in de geanalyseerde strafzaken waar veel geweld is gebruikt als de geanalyseerde strafzaken waar minder geweld is gebruikt, de rechters kunnen oordelen dat er sprake is van een zeer kort tijdsverloop en dat er dus geen tijd is geweest voor beraad.¹⁰⁴ Om de tijdspanne van het handelen te bepalen is het topic tijdsverloop belangrijk.

Het handelen van de verdachte ligt nauw in verband met de gemoedstoestand van de verdachte, een topic dat in de volgende paragraaf wordt behandeld. Indien een verdachte in een gemoedsopwelling handelt, kunnen er zoveel emoties spelen dat de verdachte in een waas een slachtoffer tientallen keren neer kan steken. De verdachte heeft dan geen besef van wat hij op dat moment doet. De intensiteit van het geweld is dus niet belangrijk indien de verdachte in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling handelt. In zeven uitspraken wordt er intensief geweld gebruikt, maar wordt de verdachte alsnog vrijgesproken van moord door de ogenblikkelijke gemoedsopwelling.¹⁰⁵

5.3 Gemoedstoestand van de verdachte

In vier uitspraken werd de gemoedstoestand van de verdachte niet besproken. De verdachten uit deze uitspraken handelden, op basis van het dossier, niet in een gemoedsopwelling. Andere topics, zoals het handelen na het delict of een psychische stoornis, hebben ertoe geleid dat er geen

⁹⁸ Zie bijlage II: uitspraak 21, 22, 24, 31 en 32

⁹⁹ Zie bijlage II: uitspraak 21, 24, 31 en 31

¹⁰⁰ Zie bijlage II: uitspraak, uitspraak 25, 26, 28, 30 en 31

¹⁰¹ Zie bijlage II: uitspraak 27

¹⁰² Zie bijlage II: uitspraak 17, 19, 20, 22, 23, 25 26, 29 t/m 31

¹⁰³ Zie bijlage II: uitspraak 18, 21 en 24

¹⁰⁴ Zie bijlage II: uitspraak 17, 19, 20, 24, 31 en 32

¹⁰⁵ Zie bijlage II: uitspraak 17, 18, 19, 21, 23, 28 en 30

voorbedachten rade is aangenomen.¹⁰⁶ In twee uitspraken konden ze de gemoedstoestand niet vaststellen en dus ook de ogenblikkelijke gemoedsopwelling niet uitsluiten. Op basis hiervan kan voorbedachten rade dan niet bewezen worden.¹⁰⁷ In een uitspraak laat de rechter zich hier als volgt over uit: *'Daarbij verdient opmerking dat de enkele omstandigheid dat niet is komen vast te staan dat is gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, niet toereikend is om daaraan de gevolgtrekking te verbinden dat sprake is van voorbedachten raad.'*¹⁰⁸

In acht geanalyseerde uitspraken handelde de verdachte door een emotie in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.¹⁰⁹ Deze gemoedsopwelling is in de meeste gevallen ontstaan uit een plotselinge drift, waardoor er geen enkel moment van bezinning bestond. De verdachte was op dit moment zo boos dat er geen enkel besef is geweest van zijn daad. In twee gevallen is er sprake geweest van een overmanning van gevoelens van vernedering en boosheid. Dit kwam door een ruzie of trauma's van vroeger die werden opgerakeld door het gedrag van het slachtoffer.¹¹⁰ De rechtbank weegt deze emoties mee in de overwegingen. Indien een verdachte vanuit een emotie handelt, is er vaak geen tijd geweest voor beraad. Plotselinge drift is een emotie die door de rechter als contra-indicatie kan worden gezien. *'De rechtbank acht het aannemelijk dat de aanleiding voor het gewelddadige handelen was gelegen in een ruzie tussen verdachte en zijn broer, waardoor het zeer wel mogelijk is dat de verdachte heeft gehandeld vanuit een plotselinge hevige emotie en drift.'*¹¹¹

Dat de gemoedstoestand van de verdachte een belangrijke contra-indicatie is blijkt ook uit het volgende. In de acht uitspraken waar sprake is van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, wordt in vijf van die uitspraken veelvuldig geweld gebruikt in de vorm van meerdere steken, schoten of gruweldaden zoals het in brand steken van een kamer.¹¹² Dit laat zien dat de gemoedstoestand van de verdachte dusdanig essentieel is voor het aannemen van voorbedachten rade. De intensiteit van het geweld maakt dus niet uit indien er in een ogenblikkelijke gemoedstoestand wordt gehandeld.

In twee gevallen heeft de psychische toestand van de verdachte ertoe geleid dat een ogenblikkelijke gemoedsopwelling ontstond. Bij één verdachte heeft een psychose ervoor gezorgd dat de verdachte niet tot bezinning over kon gaan omdat de verdachte in een hevige emotie schoot.¹¹³ Bij een andere verdachte was de borderline-stoornis geconstateerd.¹¹⁴ De psychische toestand van de verdachte en de gemoedstoestand van de verdachte zijn topics die vaak in verband moeten worden gezien. Dit wordt bevestigd door deze overweging van de rechtbank: *'De rechtbank kent daarbij mede betekenis toe aan (...) waaruit blijkt dat de verdachte ten tijde van het ten gelaste gelegde feit sprake was van een borderline persoonlijkheidsstoornis en daarnaast van zwakbegaafdheid dan wel een verstandelijke beperking en dat er aanwijzingen zijn dat de gedragskeuzes van de verdachte*

¹⁰⁶ Zie bijlage II: uitspraak 22, 24, 29 en 30

¹⁰⁷ Zie bijlage II: uitspraak 26 en 27

¹⁰⁸ Zie bijlage II: uitspraak 26

¹⁰⁹ Zie bijlage II: uitspraak 17, 18, 19, 21, 23, 25, 28, 31

¹¹⁰ Zie bijlage II: uitspraak 17 en 18

¹¹¹ Zie bijlage II: uitspraak 18

¹¹² Zie bijlage II: uitspraak 17, 19, 20, 23 en 31

¹¹³ Zie bijlage II: uitspraak 28

¹¹⁴ Zie bijlage II: uitspraak 20

*hierdoor zijn beïnvloed. Aldus stelt de rechtbank vast dat het handelen van de verdachte het gevolg is geweest van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.*¹¹⁵

In zeven van de acht uitspraken waarbij een ogenblikkelijke gemoedstoestand is bewezen, had de verdachte een psychische achtergrond. Niet in alle zaken is deze psychische toestand meegenomen in de overweging van voorbedachten rade, maar het is wel een opvallend resultaat.¹¹⁶

5.4 Tijdsverloop

Aangezien in deze paragraaf verschillen tussen de rechtbank en gerechtshoven te zien zijn, worden deze deels apart besproken.

Uit de geanalyseerde uitspraken van de rechtbank zijn een aantal constatering af te leiden. Het tijdsverloop van een delict is moeilijk te achterhalen, tenzij hier gericht onderzoek naar wordt gedaan. In twee uitspraken is dit onderzoek uitgevoerd. In de ene zaak is geoordeeld dat de tijdspanne tussen plan en uitvoering 1 minuut en 2 seconden bedroeg, in de andere zaak was dit 7 minuten. Beide werden door de verschillende rechtbanken een zeer korte tijdspanne bevonden, waarin geen tijd tot beraad heeft bestaan.¹¹⁷ In andere zaken wordt het tijdsverloop ingeschat, waarbij de rechtbanken termen noemen als 'een zeer korte tijdspanne', 'handelingen in een split second' en 'ongeveer een halve minuut'.¹¹⁸ In al deze uitspraken is de tijdspanne te kort om van tijd voor beraad te kunnen spreken. Tot slot besteden de rechtbanken ook aandacht aan het feit dat in sommige zaken voldoende tijd is geweest voor beraad, maar is de gelegenheid tot beraad er door andere omstandigheden niet geweest.¹¹⁹ De rechters proberen dus wel het exacte tijdsverloop te bepalen, maar vaak is dit niet te doen. De rechters halen dan het tijdsverloop uit andere topics zoals de voorbereidingen of het handelen tijdens het delict.

De gerechtshoven spreken zich, in tegenstelling tot de rechtbanken, niet concreet uit over wat een kortere of langere tijdspanne is. In de meerderheid van de uitspraken kunnen de gerechtshoven het tijdsverloop niet goed weergeven of is de tijdsverloop onbekend.¹²⁰ In twee uitspraken wordt er gesproken van voldoende tijd, maar is onduidelijk of deze tijd ook voor beraad benut had kunnen worden.¹²¹

5.5 Motief van de verdachte

Uit de geanalyseerde uitspraken blijkt dat een motief niet vaak een contra-indicatie vormt voor voorbedachten rade. In negen uitspraken wordt het motief van de verdachte niet in de overwegingen meegenomen.¹²² In vijf uitspraken heeft de verdachte als motief een ruzie met een partner of familielid of boosheid.¹²³ De rechter overweegt deze motieven echter niet als een contra-indicatie voor voorbedachten rade.

¹¹⁵ Zie bijlage II: uitspraak 20

¹¹⁶ Zie bijlage II: uitspraak 17 t/m 21, 28 en 31

¹¹⁷ Zie bijlage II: uitspraak 17 en 24

¹¹⁸ Zie bijlage II: uitspraak 19, 20 en 21

¹¹⁹ Zie bijlage II: uitspraak 18 en 23

¹²⁰ Zie bijlage II: 25 t/m 28 en 31

¹²¹ Zie bijlage II: uitspraak 29 en 30

¹²² Zie bijlage II: uitspraak 17, 21, 22, 24, 25, 26, 28, 29 en 30

¹²³ Zie bijlage II: uitspraak 18, 19 en 23

In een zaak heeft de verdachte traumatische ervaringen aan zijn broer. Door treiterijen heeft hij een wapen gepakt en hem willen bedreigen. Hij schoot echter een ander slachtoffer neer. De rechtbank overweegt met betrekking tot deze zaak dat er geen sprake is van voorbedachten rade. Het motief van de verdachte vormt geen contra-indicatie, maar de gemoedsopwelling die is ontstaan door de hevige drift en woede vanuit de trauma's, wel.¹²⁴ In vier van de zes uitspraken waarbij er sprake was van een motief, is de verdachte door dit motief in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling geraakt. De aanleiding van het delict was in die gevallen dusdanig heftig dat er bij de verdachten hevige emoties ontstonden.¹²⁵

Dit topic hangt dus nauw samen met de gemoedstoestand en het handelen van de verdachte. Het handelen van de verdachte kan namelijk in een gemoedsopwelling gebeuren door het verleden dat de verdachte met het slachtoffer heeft.

5.6 Handelen van de verdachte na het delict

In acht uitspraken die zijn geanalyseerd komt het achteraf handelen van de verdachte aan bod.¹²⁶ Wat opvalt is dat in vijf uitspraken de verdachten zelf melding hebben gemaakt bij de politie en de ernst van hun feiten zelf inzagen.¹²⁷ Daarnaast hebben de verdachten in enkele uitspraken zich eerst omgekleed of het vuurwapen opgeborgen, maar alsnog zelf melding gemaakt bij de politie.¹²⁸ Dat de verdachte melding maakt bij de politie leidt niet automatisch tot een contra-indicatie zoals dat in paragraaf 4.6 is benoemd. De rechter neemt het wel mee in zijn overweging: *'Tenslotte bevestigt de omstandigheid dat de verdachte daarna zelf naar de politie is gefietst en daar vertelde: 'ik heb mijn vrouw net gestoken' dat hij inzicht had in de ernst van wat hij had gedaan en het verboden karakter daarvan.'*¹²⁹ Een melding maken bij de politie kan immers duiden op een impulsieve actie, maar dit hoeft niet. In paragraaf 4.6 zijn immers gevallen waarbij de politie door de verdachte is gebeld, maar alsnog voorbedachten rade is aangenomen.

Eén uitspraak waarbij de rechter de handeling zwaar meeweegt is de volgende. De verdachte doet na het doden van het slachtoffer een zelfmoordpoging doordat hij in shock en paniek is geraakt. De rechter oordeelt hierover dat de verdachte niet het plan had om het slachtoffer te doden en volledig in paniek was bij besef dat het slachtoffer dood was. Dit is een duidelijke contra-indicatie voor voorbedachten rade.¹³⁰

In drie gevallen wordt het wissen van sporen overwogen door de rechter.¹³¹ De verdachten hadden hierbij sporen uitgewist, wat kan duiden op planmatig handelen, maar de rechter overwoog op basis van getuigenverklaringen dat deze sporen in paniek gewist kunnen zijn. Doordat dit niet vaststond, kon de rechter niet oordelen of er sprake was van een plan of doordacht handelen.

¹²⁴ Zie bijlage II: uitspraak 18

¹²⁵ Zie bijlage II: uitspraak 18, 19, 21 en 23

¹²⁶ Zie bijlage II: uitspraak 17, t/m 20, 23, 26, 27, 29

¹²⁷ Zie bijlage II: uitspraak 17 t/m 20 en 23

¹²⁸ Zie bijlage II: uitspraak 18 en 20

¹²⁹ Zie bijlage II: uitspraak 17

¹³⁰ Zie bijlage II: uitspraak 20

¹³¹ Zie bijlage II: uitspraak 26, 27 en 29

5.7 Psychische toestand van de verdachte

In tien uitspraken waarbij niet tot voorbedachten rade wordt gekomen, is bij de verdachten een of meer psychische stoornissen vastgesteld. De gelegenheid tot beraad heeft niet kunnen ontstaan bij bepaalde psychische stoornissen. Uit één uitspraak blijkt dat de verdachte een verwarde geestestoestand had door medicijngebruik, bij een andere uitspraak leed de verdachte aan realiteitstoetsing.¹³² Ook in een uitspraak waarbij de verdachte licht verstandelijk beperkt was heeft de rechtbank geen gelegenheid tot beraad gezien. De verdachte was impulsief en beïnvloedbaar en had een gebrek aan zelfinzicht en empathisch vermogen dat het beraad uitsloot.¹³³ Ook een verdachte die aan de borderline-stoornis lijdt, zwakbegaafd is en een verstandelijke beperking heeft, had volgens de rechtbank geen gelegenheid tot beraad gehad.¹³⁴

In een opmerkelijke uitspraak waarbij de verdachte welbewust heeft getwijfeld of hij het slachtoffer van het leven zou beroven, heeft de rechtbank geoordeeld dat er geen gelegenheid voor beraad bestond. De verdachte leed immers aan autistiforme problematiek waarbij hij moeilijk van een spoor afkwam waar hij aan begonnen was. De twijfel die de verdachte had voorafgaand aan het delict symboliseerde voor de rechtbank juist zijn psychische stoornis.¹³⁵

In twee uitspraken oordelen de gerechtshoven dat er een psychische stoornis is geweest ten tijde van het delict, maar dat deze psychische stoornis niet van invloed is geweest op het handelen met voorbedachten rade.¹³⁶

5.8 Tussenconclusie

In de uitspraken die in dit hoofdstuk zijn geanalyseerd, zijn de rechters niet tot een bewezenverklaring gekomen van voorbedachten rade. Dit komt doordat er in deze uitspraak niet bewezen kan worden dat er gelegenheid is geweest voor beraad of dat deze gelegenheid er daadwerkelijk niet is geweest.

Uit de analyse blijkt dat er in de meeste uitspraken niet tot weinig voorbereidingen zijn getroffen. Er was uit deze voorbereidingshandelingen geen concreet plan af te leiden. Ook kunnen in het dossier aanwijzingen zitten die duiden op het niet hebben van een vooropgezet plan. Dit kan zijn het doden van iemand in een openbare omgeving of een woonwijk. Dit zijn aanwijzingen dat de verdachte impulsief heeft gehandeld en dus geen tijd of gelegenheid heeft gehad voor beraad.

Het kan ook zo zijn dat een verdachte in een hele korte tijdspanne een aantal voorbereidingen heeft getroffen. Aan de hand van de voorbereidingen in combinatie met het tijdsverloop kan de rechter dan oordelen of er sprake is van gelegenheid tot beraad. Uit de analyse blijkt dat dit per zaak erg verschilt en daar geen strakke lijn in te zien is. In de resultaten is te zien dat er diverse tijdspannen voorbijkomen, maar dat het afhankelijk is van wat er in die tijd is gebeurd om van voorbedachten rade te spreken. Of het tijdsverloop als contra-indicatie meegenomen kan worden, verschilt per

¹³² Zie bijlage II: uitspraak 17 en 24

¹³³ Zie bijlage II: uitspraak 19

¹³⁴ Zie bijlage II: uitspraak 20, 26

¹³⁵ Zie bijlage II: uitspraak 21

¹³⁶ Zie bijlage II: uitspraak 28 en 30

zaak. Meestal is dit alleen als contra-indicatie aan te nemen als de tijdspanne enkele seconden bedraagt.

Het handelen van de verdachte tijdens het delict kan ook een contra-indicatie voor voorbedachten rade vormen. Dit handelen moet in samenhang worden gezien met de gemoedstoestand en de eventuele psychische stoornis van een verdachte. Uit jurisprudentieonderzoek blijkt dat de intensiteit van het geweld voor de feitenrechters niet veel uitmaakt om wel of niet van voorbedachten rade te spreken. Dit komt doordat de intensiteit meestal voorkomt uit een gemoedstoestand van de verdachte. Een ogenblikkelijke gemoedsopwelling is de belangrijkste contra-indicatie voor voorbedachten rade. Indien een verdachte vanuit een dermate heftige emotie of drift handelt, heeft hij zich niet kunnen beraden op het besluit om iemand te doden. De verdachte verkeert dan in een dusdanige gemoedsonrust, dat gelegenheid tot beraad is uitgesloten. Een ogenblikkelijke gemoedsopwelling wordt in de meeste gevallen veroorzaakt door een motief of door een psychische stoornis. Een motief is niet een opzichzelfstaande contra-indicatie, maar een ogenblikkelijke gemoedsopwelling wel.

H6. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt op basis van de resultaten uit het onderzoek een conclusie getrokken en antwoord gegeven op de centrale vraag. Volledigheidshalve wordt de centrale vraag herhaald: *'Welk advies kan worden gegeven aan Hofstad Advocaten met betrekking tot de aanwezigheid van voorbedachten rade in het strafproces van een cliënt die wordt verdacht van een levensdelict op basis van wet- en regelgeving, literatuuronderzoek en jurisprudentieonderzoek?'*

De wetgever heeft met het begrip voorbedachten rade een daad bedoeld die na kalm en rustig beraad is gepleegd. Een daad die in ieder geval niet in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling is gepleegd. Indien een verdachte in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling handelt, is gelegenheid voor beraad uitgesloten. Deze definitie is door de literatuur en rechtspraak overgenomen, maar in de loop der jaren voldeed deze definitie niet meer.

Vandaag de dag toetsen de feitenrechters aan het beoordelingskader van de Hoge Raad uit 2012. Indien een verdachte voldoende tijd en gelegenheid heeft gehad om zich te beraden en niet in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling heeft gehandeld, is er sprake van voorbedachten rade. Aan de feitenrechters is echter ruimte overgelaten om aan andere (contra-)indicaties extra gewicht toe te kennen.

Uit het jurisprudentieonderzoek blijkt dat het aannemen van voorbedachten rade erg afhangt van de omstandigheden van het geval. De beoordelingsvrijheid van de feitenrechters uit het beoordelingskader zijn wel inzichtelijker geworden. Gebleken is dat bij zowel het aannemen van voorbedachten rade als het afwijzen ervan, verschillende topics in samenhang worden genomen. De verschillende topics kunnen elkaar versterken of verzwakken, waardoor de feitenrechter uiteindelijk een oordeel kan vormen over de voorbedachten rade in het strafproces. Een concreet antwoord op de vraag wanneer voorbedachten rade wel of niet wordt aangenomen, is op basis van het jurisprudentieonderzoek niet te geven. Wel kan een algemeen advies worden gegeven over wat de rechter belangrijk acht in zo'n proces.

Wel sprake van voorbedachten rade

Vorbereidingshandelingen zijn voor de feitenrechters een grote indicatie om te spreken van voorbedachten rade. In de uitspraken waarbij voorbedachten rade aanwezig is verklaard, hadden de verdachten veel voorbereidingen getroffen. Het treffen van deze voorbereidingshandelingen zal voor de rechter een indicatie zijn van tijd en dus gelegenheid tot beraad. Indien er duidelijke voorbereidingshandelingen in het dossier te vinden zijn, is de kans groot dat de rechter over zal gaan tot een bewezenverklaring van de voorbedachten rade. Bij een gebrek aan voorbereidingshandelingen kan uit andere indicaties, zoals de houding van de verdachte en het tijdsverloop, alsnog geconcludeerd worden dat de verdachte een plan heeft gehad.

Zoals gezegd kan het handelen van de verdachte tijdens het delict bijdragen aan de veronderstelling dat er sprake is van een plan. De verdachte kan diverse houdingen hebben tijdens een delict, waaruit de rechter een plan kan concluderen. Bij planmatig handelen hoort een kalme, rustige of doelgerichte houding: de verdachte weet wat hij aan het doen is.

Ook de manier waarop de verdachte na het delict handelt kan een indicatie voor voorbedachten rade zijn. Uit deze handelingen kan worden afgeleid of de verdachte dit allemaal zo van te worden had bedacht of dat het duidt op een impulsieve daad.

Een precies tijdsverloop waarbij een feitenrechter zal oordelen dat er tijd is geweest voor beraad, bestaat niet. Iedere rechter oordeelt hier anders over. De rechters spreken vaak van 'enige tijd' die is verstreken. Deze tijd kan worden gehaald uit de voorbereidingen, de handelingen tijdens en na het delict. Wanneer dit tijdsverloop lang genoeg is om te spreken van voorbedachten rade, is niet door de rechtspraak uitgelegd. Dit is erg afhankelijk van de omstandigheden van het geval en de transparantie van wat er in die tijd is gebeurd.

Geen sprake van voorbedachten rade

Bij het niet aannemen van voorbedachten rade wordt vooral het gebrek aan voorbereidingshandelingen meegenomen. Vaak zijn er onvoldoende aanwijzingen voor een plan. Ook is vaak terug te zien dat er aanwijzingen zijn die juist tegen een vooropgezet plan pleiten. Op basis van deze aanwijzingen kan de rechter oordelen dat de verdachte geen plan heeft gehad.

De meest zware contra-indicatie van voorbedachten rade is de gemoedstoestand van de verdachte. Het is een belangrijke contra-indicatie die uitdrukkelijk in het beoordelingskader van de Hoge Raad is benoemd. De verdachte heeft in het geval van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling geen gelegenheid gehad tot beraad. Als een verdachte een rustige gemoedstoestand heeft, wordt dit meestal niet meegewogen door de rechter. Dit is vooral een indicatie dat de verdachte bij volledige bewustzijn was toen hij de beslissing nam. Een gemoedsopwelling van een verdachte vloeit meestal voort uit een psychische stoornis of een heftige emotie. Deze topics moeten dan ook vooral in samenhang worden gezien.

Het handelen na het delict, waaruit blijkt dat de verdachte in paniek was, kan een contra-indicatie zijn voor een plan en dus van voorbedachten rade. Het is echter geen zware contra-indicatie die andere indicaties tenietdoet. Het motief van de verdachte doet voor de beoordeling van voorbedachten rade in geen van de onderzochte gevallen ter zake. Het motief kan wel een oorzaak zijn van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, wat wel een contra-indicatie kan zijn.

De doelstelling van het onderzoek is bereikt, aangezien er duidelijke punten in de jurisprudentie gevonden zijn waaraan de feitenrechters toetsen met betrekking tot de voorbedachten rade. Op basis van het theoretisch en praktisch kader is er een advies geformuleerd waarmee Hofstad Advocaten meer inzicht heeft gekregen in de feitenrechtspraak met betrekking tot de voorbedachten rade. Er is onderzocht hoe de wetsgeschiedenis, literatuur en rechtspraak hebben bijgedragen aan de invulling van het begrip voorbedachten rade. Het jurisprudentieonderzoek heeft inzicht gegeven in de interpretatie van het beoordelingskader door feitenrechters en de invulling hieraan. Met name de contra-indicaties zijn belangrijk voor Hofstad Advocaten, aangezien zij deze punten kunnen benadrukken in hun pleitnotities voor een vrijspraak van voorbedachten rade.

H7. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal op basis van het onderzoek en de bovenstaande conclusies een aantal aanbevelingen worden gedaan aan Hofstad Advocaten. Hiermee wordt Hofstad Advocaten geïnformeerd over de wijze waarop zij het advies kunnen implementeren in hun werkproces(sen).

1. Een strafzaak kan voor de advocaten beginnen bij een verhoor of intakegesprek. Voor het verhoor heeft de advocaat gelegenheid om overleg te voeren met zijn cliënt. Voor het bewijzen van voorbedachten rade is veel bewijs nodig. Het is dan ook handig voor de cliënt om tijdens het verhoor te zwijgen indien er in het dossier veel indicaties zitten van voorbedachten rade. Veel voorbereidingen, planmatig handelen tijdens en na het delict en een lang tijdsverloop zijn indicaties voor voorbedachten rade. In zo'n geval moet de advocaat zijn cliënt adviseren om zich op zijn zwijgrecht te beroepen. Indien er weinig voorbereidingen zijn, de cliënt in paniek is geraakt na het handelen, in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling handelde of er sprake is van een psychische stoornis, moet de advocaat zijn cliënt adviseren dit wel te benoemen. Deze contra-indicaties duiden namelijk niet op een vooropgezet plan en kunnen leiden tot een vrijspraak van de voorbedachten rade.
2. Voor de verdediging is tijdens de zitting het volgende van belang. De gemoedstoestand van de verdachte is de belangrijkste contra-indicatie die een feitenrechter meeweegt. Het is voor de advocaat dan ook belangrijk om hier veel aandacht aan te besteden tijdens de verdediging. Een ogenblikkelijke gemoedsopwelling kan voortkomen uit een psychische stoornis of een aanleiding die heeft gezorgd voor een heftige emotie. Essentieel is dat de advocaat de psychische toestand meeneemt in de verdediging en zijn cliënt adviseert mee te werken aan een psychologisch onderzoek. Daarnaast moet de aanleiding, indien deze aanleiding emoties bevat, meegenomen worden. Dit kan de feitenrechter ook meenemen als aanleiding voor een ogenblikkelijke gemoedsopwelling. Indien een ogenblikkelijke gemoedsopwelling als contra-indicatie wordt aangenomen, zal in de meeste gevallen een vrijspraak van voorbedachten rade volgen.
3. Het handelen van de cliënt na het delict en het precieze tijdsverloop zijn topics die in sommige gevallen worden meegewogen, maar nooit doorslaggevend zijn. Het is dus niet een zwaarwegend topic en per geval zal door de advocaat bekeken moeten worden of het relevant is op basis van het onderzoek. Indien de handelingen van de verdachte na het delict gunstig zijn, kan de advocaat dit zeker aandragen in het pleidooi.
4. Het motief van de verdachte doet in het strafproces weinig ter zake. Het is een aspect dat bij feitenrechters nooit voor een contra-indicatie heeft gezorgd. De advocaat hoeft hier geen aandacht aan te besteden: het kan alleen in het nadeel van de cliënt uitpakken. Een motief kan wel een oorzaak zijn van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, wat wel als contra-indicatie aangedragen kan worden.
5. Het precieze tijdsverloop is moeilijk te achterhalen en haalt de rechter meestal uit andere aspecten zoals het handelen tijdens het delict. Indien er tijdsverloop vaststaat, kan dit voor de ene feitenrechter voldoende tijd zijn en voor de andere te weinig. Dit is voor Hofstad Advocaten dan ook geen punt om de nadruk op te leggen, tenzij het tijdsverloop slechts enkele seconden bedraagt: dat duidt namelijk op een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.

Bronnenlijst

❖ LITERATUUR

Boeken met auteur

De Hullu 2018

J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, zevende druk. Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Fokkens & Machielse 2002

J.W. Fokkens & A.J. Machielse, *Noyon-Langemijer-Remmelink: Het wetboek van strafrecht, bewerking commentaar*, Deventer: Wolters Kluwer 2002.

Machielse 2013

A.J. Machielse, *Ad hunc modum: Opstellen over materieel strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2013.

Met de bijdragen:

- **Hofstee 2013**
mr. Ebby Hofstee 'De voorbedachte raad in Nederland en Duitsland'
- **Vellinga 2013**
mr. W. Vellinga & mr. F. Veilinga-Schootstra, *Voorbedachte raad en contra-indicatie?*, pagina

Simons 1917

D. Simons, *Leerboek van het Nederlandsche strafrecht*, Groningen: Noordhoff 1917.

Smidt 1891

H.J. Smidt, *Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht II*, Haarlem: T. Willink 1891.

Ter Haar & Meijer 2018

R. ter Haar & G.H. Meijer, *Elementair Materieel Strafrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018.

Van Hamel 1927

G.A. van Hamel, *Inleiding tot de studie van het Nederlandsche strafrecht*, Haarlem: De Erven F. Bohn 1927.

Artikelen uit tijdschriften

Gaarthuis, *Delinquent* 2009/80

R.S.T. Gaarthuis, 'Voorbedachte raad: een objectief vereiste?', *Delinquent* 2009/80, afl. 10, p. 1142

Staatsblad

Staatsblad 1984, nr. 92

❖ INTERNETBRONNEN

- VVD, *Maximumstraf voor doodslag omhoog*, www.vvd.nl (zoek op: maximumstraf doodslag omhoog), laatst bijgewerkt op 18 februari 2020

- Noorland Juristen, *Moord*, www.noorlandjuristen.nl (zoek op: moord voorbedachten rade), bezocht op 21 april 2020
- RTL Nieuws, *Kamer: maximumstraf doodslag moet met tien jaar omhoog*, www.rtlnieuws.nl (zoek op: maximumstraf doodslag omhoog), bezocht op 21 april 2020
- Wet & Recht, *De grens tussen opzet en schuld*, www.wetrecht.nl (zoek op: opzet en schuld), bezocht op 20 april 2020

❖ **REGELGEVING EN PARLEMENTAIRE STUKKEN**

Verdragen, wetten en besluiten

Invoeringswet Wetboek van Strafrecht

Wetboek van Strafrecht

Parlementaire stukken

Kamerstukken II, 1878/79, 110, nr. 3

Kamerstukken II, 2005/06, 30 659, nr. 3

Kamerstukken II 2019/20, 29 279, nr. 539

❖ **JURISPRUDENTIE**

Nationale rechtspraak

Hoge Raad

- Hoge Raad, 22 maart 1909, *W 8851*
- Hoge Raad, 28 juni 1920, *W 10615*
- Hoge Raad, 2 december 1940, *W 1941*, 293
- Hoge Raad, 6 mei 1975, *NJ 1975*, 293
- Hoge Raad, 27 juni 2000, *LJN AA6308*
- Hoge Raad, 28 augustus 2012, *ECLI:NL:HR:2012:BR2342*
- Hoge Raad, 13 november 2012, *ECLI:NL:HR:2012:BY0094*
- Hoge Raad, 15 oktober 2013, *ECLI:NL:HR:2013:963*
- Hoge Raad, 29 mei 2018, *ECLI:NL:HR:2018:718*

Gerechtshoven

- Gerechtshof Amsterdam, 20 mei 2019, *ECLI:NL:GHAMS:2019:1707*
- Gerechtshof Amsterdam, 4 september 2019, *ECLI:NL:GHAMS:2019:3502*
- Gerechtshof Amsterdam, 27 september 2019, *ECLI:NL:GHAMS:2019:3258*
- Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 18 januari 2019, *ELCI:NL:GHARL:2019:428*
- Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 24 januari 2019, *ECLI:NL:GHARL:2019:562*
- Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 7 februari 2019, *ECLI:NL:GHARL:2019:1177*
- Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 5 juli 2019, *ECLI:NL:GHARL:2019:5542*
- Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 11 oktober 2019, *ECLI:NL:GHARL:2019:8428*

- Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 26 februari 2020, *ECLI:NL:GHARL:2020:1602*
- Gerechtshof Den Haag, 3 oktober 2018, *ECLI:NL:GHDHA:2018:2583*
- Gerechtshof Den Haag, 13 maart 2019, *ECLI:NL:GHDHA:2019:594*
- Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 30 januari 2018, *ECLI:NL:GHSHE:2018:317*
- Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 5 februari 2018, *ECLI:NL:GHSHE:2018:421*
- Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 5 november 2018, *ECLI:NL:GHSHE:2018:4565*
- Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 30 januari 2020, *ECLI:NL:GHSHE:2020:242*
- Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 5 november 2018, *ECLI:NL:GHSHE:2018:4565*

Rechtbanken

- Rechtbank Den Haag, 28 oktober 2019, *ECLI:NL:RBDHA:2019:11153*
- Rechtbank Gelderland, 18 juli 2019, *ECLI:NL:RBGEL:2019:3451*
- Rechtbank Limburg, 23 januari 2019, *ECLI:NL:RBLIM:2019:552*
- Rechtbank Limburg, 16 maart 2020, *ECLI:NL:RBLIM:2020:2147*
- Rechtbank Midden-Nederland, 1 februari 2019, *ECLI:NL:RBMNE:2019:347*
- Rechtbank Midden-Nederland, 28 februari 2019, *ECLI:NL:RBMNE:2019:840*
- Rechtbank Midden-Nederland, 2 juli 2019, *ECLI:NL:RBMNE:2019:3005*
- Rechtbank Midden-Nederland, 17 oktober 2019, *ECLI:NL:RBMNE:2019:3789*
- Rechtbank Midden-Nederland, 20 maart 2020, *ECLI:NL:RBMNE:2020:1046*
- Rechtbank Noord-Nederland, 12 februari 2019, *ECLI:NL:RBNNE:2019:484*
- Rechtbank Oost-Brabant, 20 augustus 2019, *ELCI:NL:RBOBR:2019:4829*
- Rechtbank Oost-Brabant, 16 maart 2020, *ECLI:NL:RBOBR:2020:1583*
- Rechtbank Overijssel, 19 april 2019, *ECLI:NL:RBOVE:2019:1347*
- Rechtbank Rotterdam, 13 december 2019, *ECLI:NL:RBNNE:2019:720*
- Rechtbank Zeeland-West-Brabant, 7 februari 2019, *ECLI:NL:RBZWB:2019:1491*

Bijlagen

Bijlage I: Voorbedachten rade wel aangenomen

	1. Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2020:1046
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte liep al enige tijd met terroristische ideeën en theorieën rond. Door mensen te vermoorden wilde hij een statement maken om te laten zien dat 'wij' (lees: de Nederlandse samenleving) niet onaantastbaar zijn. De verdachte droeg op zijn weg richting de tram continu het vuurwapen met daarop 'Allah laat mij jullie dood maken' bij zich. Dit duidt op een vooropgezet plan van de verdachte.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte schiet in de tram rustig en meedogenloos drie slachtoffers met zijn vuurwapen neer. Buiten de tram kijkt hij rustig om zich heen en schoot tweemaal op een ander slachtoffer. Hij stapte in een auto en schoot vanuit het portier op meer mensen die daar willekeurig op straat liepen. Hij toonde geen enkel berouw.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het handelen in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling wordt door de rechtbank niet aannemelijk geacht. De verdachte liep al langere tijd met deze terroristische ideeën rond. Daarnaast is uit de camerabeelden af te leiden dat de verdachte meermalen rustig de tijd heeft genomen. Hij heeft rustig zijn pistool geladen en ernaar gekeken voordat hij schoot.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	De verdachte heeft gehandeld vanuit een terroristisch oogmerk. Dit komt voornamelijk voort uit zijn bekentenis. Hij wilde de mensen moorden omdat dat volgens hem van Allah moest.
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	De verdachte heeft op tal van momenten gelegenheid gehad om na te denken over de betekenis en de gevolgen van zijn voorgenomen daden en zich daarvan rekenschap gegeven. De voorbedachten raad is dan ook bewezen.

	2. Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2020:2147
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Dagen voor het delict zijn er naar het slachtoffer diverse berichten gestuurd. Deze berichten waren dreigend van aard. De verdachte uitte in deze berichten al dat hij het slachtoffer 'wat' aan wilde doen. Hij heeft daarnaast moeite gedaan om achter het adres van het slachtoffer te komen en heeft een mes op zak gehad de dag van het delict.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Zodra de verdachte het slachtoffer in zijn auto ziet zitten, loopt de verdachte resoluut en doelgericht met een opengeklapt mes op het slachtoffer af. De verdachte steekt het slachtoffer dertig keer. De verdachte gaat, ondanks dat het slachtoffer probeert te vluchten, door met steken.
Gemoedstoestand van de verdachte	Er was geen sprake van een ogenblikkelijke gemoedstoestand. De verdachte is resoluut en doelgericht met een opengeklapt mes op het slachtoffer afgekomen. Daarnaast hebben de verdachte en het slachtoffer elkaar nooit eerder ontmoet en ook geen woorden met elkaar gewisseld. Er was geen aanleiding voor een hevige emotie.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	Het slachtoffer is de nieuwe vriend van zijn ex-vriendin. De verdachte heeft diverse confrontaties gehad met zijn ex-vriendin. Sinds zijn ex-vriendin een nieuwe vriend heeft gehad heeft hij hem bedreigd.
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	De rechtbank leidt uit bovenstaande feiten af dat verdachte van plan was om het slachtoffer iets aan te doen en hem die avond van het leven te beroven. De voorbedachten rade is dan ook bewezen.

	3. Rechtbank Den Haag, ECLI:NL:RBDHA:2019:11153
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Nadat de moeder van de verdachte gevraagd had haar €40.000 terug te betalen, heeft de verdachte nagedacht over verschillende oplossingen voor zijn probleem. Tussen deze dag en het delict zijn drie dagen verstreken. Een van de oplossingen die hij had bedacht was het doden van zijn moeder. Hij heeft zijn moeder uit het verpleeghuis gehaald en wilde een stukje met haar gaan rijden. Dit heeft de verdachte verklaard.

Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft zijn moeder uit het verpleeghuis gehaald. Ze zijn rustig naar de auto gelopen en de verdachte heeft bij het instappen tijdgerekt zodat er geen ooggetuigen meer in de buurt waren. Toen de verdachte met het slachtoffer wegreed zag hij een tie-wrap in de auto liggen. Hiermee heeft de verdachte het slachtoffer gewurgd waarna zij is overleden.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank acht dat er geen sprake was van een ogenblikkelijke gemoedstoestand die beraad uitsluit. De verdachte was juist heel beheerst en vastberaden over het doden van het slachtoffer.
Tijdsverloop	De rechtbank benoemt de verstreken tijd tussen besluit en uitvoering niet, maar zegt dat er 'enige tijd' was voor herbezinning. Zowel bij het lopen naar de auto en de tijd die verstreek terwijl hij zijn moeder hielp instappen.
Motief van de verdachte	Het slachtoffer wilde het geleende geld ter waarde van €40.000 terug. Verdachte wilde dit niet betalen en zag het doden van het slachtoffer als enige oplossing.
Handelen van de verdachte na het delict	Nadat hij het slachtoffer had gewurgd, wilde hij zijn daad verhullen. Hij wilde het op een vermissing laten lijken zodat hij niet zou worden verdacht. Hij is met het levenloze lichaam in de auto richting de woning van verdachte gereden. Onderweg heeft hij de batterij uit haar telefoon gehaald zodat het spoor van haar daar zou stoppen. Hij wist dat er bij haar thuis beveiligingscamera's hingen en is daar expres niet heen gegaan. Hij heeft haar begraven in het bos en is weggegaan.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Er verstreek enige tijd tussen besluit en uitvoering. Die tijd gebruikte de verdachte niet voor herbezinning, maar voor het nadenken over hoe het doden moest gebeuren en hoe hij niet verdacht leek. De verdachte heeft tijdens het lopen naar de auto en het instappen volgens de rechtbank voldoende tijd gehad om zich te bezinnen op zijn voorgenomen daad.

	4. Rechtbank Oost-Brabant, ECLI:NL:RBOBR:2019:4829
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte is afgeweken van zijn standaard slaap- en ochtendritueel. Hij is met zijn kinderen op zolder gaan slapen: iets wat nooit gebeurde en zeker niet op een doordeweekse dag. Daarnaast lagen ze de volgende ochtend nog lang op bed terwijl hij eigenlijk in de auto naar school had moeten zitten.

Handelen van de verdachte tijdens het delict	Op de zolder kwam rook. De verdachte heeft niets gedaan om zijn kinderen in veiligheid te brengen. Zijn oudste zoon heeft diverse oplossingen aangedragen toen de rook naar boven kwam, maar dit is door verdachte allemaal in de wind geslagen. De verdachte heeft de brandmelder gesloopt.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank acht dat er geen sprake was van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, aangezien hier geen aanleiding voor was. Daarnaast acht de rechtbank dat de verdachte dit plan al had vanaf 21:00 uur de vorige dag. Dit is volgens de rechtbank voldoende tijd om te bezinnen.
Tijdsverloop	Vanaf de tijd dat de kinderen sliepen, 21:00u, tot het moment waarop de brand is ontstaan, rond 7u, heeft de verdachte het plan bedacht.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft langere tijd last van psychische problemen en suïcidale gedachten. De rechtbank acht echter dat deze psychische toestand niet meespeelt in het vraagstuk naar de voorbedachten rade.
<u>Conclusie</u>	De verdachte heeft alles gedaan om zijn daad te laten slagen. Hij heeft geen oplossingen bedacht en sloeg de adviezen van zijn kind in de wind. Hij heeft voldoende tijd gehad om zich te beraden over deze daad en dus is er sprake van voorbedachten rade.

	5. Rechtbank Overijssel, ECLI:NL:RBOVE:2019:1347
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Uit de concrete bewijsmiddelen blijken geen specifieke voorbereidingshandelingen. De rechtbank stelt dat er voorbereidingshandelingen moeten zijn uitgevoerd met betrekking tot de toegediende amfetamine, anders zou dit niet lukken.

Handelen van de verdachte tijdens het delict	Het slachtoffer, een peuter, had ernstig letsel. De rechtbank oordeelt dat er tijdens het toebrengen van het geweld twee fases zijn geweest. De eerste fase heeft bestaan uit het geweld dat op het slachtoffer is uitgeoefend: slaan, stompen, stoten, duwen etc. De tweede fase bestaat uit het oraal toedienen van amfetamine. Tussen deze twee fases moeten enkele minuten hebben gezeten. Volgens de rechtbank zijn voor het toedienen van amfetamine voorbereidende handelingen nodig. Deze voorbereidende handelingen nemen voldoende tijd in beslag voor herbezinning.
Gemoedstoestand van de verdachte	De verdachte heeft doelbewust gehandeld en handelde niet uit een ogenblikkelijke gemoedsopwelling.
Tijdsverloop	Tussen de twee fases van het geweld zijn enkele minuten verstreken. De voorbereidingen van de tweede fase hebben echter wel voorbereiding nodig gehad. Hierbij is dus meer tijd verstreken die gebruikt had kunnen worden voor herbezinning.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft direct na het handelen 112 gebeld waarna twee ambulances ter plaatse zijn gekomen en het slachtoffer hebben beademd.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	De rechtbank stelt dat verdachte doelbewust heeft gehandeld. Verdachte heeft voorafgaand en tijdens het toebrengen van het letsel en het toedienen van de amfetamine tijd gehad zich te beraden. De rechtbank acht de voorbedachten rade aanwezig en dus moord bewezen.

	6. Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2019:840
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte heeft het slachtoffer voorgehouden dat zij een liefdesrelatie hadden. Hij heeft voor de dood van het slachtoffer een levens- en uitvaartverzekering afgesloten waar verdachte begunstigde van was. Daarnaast heeft hij tegen getuigen gezegd 'zij is er straks niet meer'. Hij heeft meerdere keren gebeld om te controleren of de levens- en uitvaartverzekeringen echt goed geregeld waren.

Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het slachtoffer in Suriname in een rivier geduwd. Het slachtoffer kon niet zwemmen en dat wist hij. Door de stroming en het niet kunnen zwemmen is het slachtoffer uiteindelijk overleden.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank acht dat er geen sprake was van een ogenblikkelijke gemoedstoestand. De verdachte is volgens de rechtbank heel planmatig en berekend te werk gegaan aangezien hij aandacht heeft besteed aan diverse aspecten ten behoeve van het overlijden van het slachtoffer, zoals het afsluiten van een levens- en uitvaartverzekering.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	De verdachte wilde geld opstrijken uit een levens- en uitvaartverzekering.
Handelen van de verdachte na het delict	Na de dood van het slachtoffer heeft verdachte het op een ongeluk laten lijken. Hij heeft over diverse aspecten gelogen zoals dat hij niet kon zwemmen. Hij heeft documenten vervalst om zijn onschuld aan te tonen.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	De rechtbank is van oordeel dat verdachte ruim van tevoren het plan heeft bedacht om het slachtoffer van het leven te beroven. Tussen het nemen van dat besluit en de uitvoering heeft de verdachte ruimschoots gelegenheid gehad na te denken over de gevolgen van zijn daad.

	7. Rechtbank Noord-Nederland, ECLI:NL:RBNNE:2019:484
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte had een maand eerder het slachtoffer al proberen te wurgen. Hij heeft het slachtoffer bedreigd dat hij haar zou steken. De verdachte heeft meerdere dagen bij haar voor de deur gestaan. Op de betreffende dag heeft hij het raam ingeslagen omdat het slachtoffer hem niet binnenliet. Vervolgens is hij met een mes naar boven gegaan om het slachtoffer te zoeken. Hij heeft de slaapkamerdeur opengeschopt.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Nadat de verdachte bij het slachtoffer de slaapkamer inkomt, steekt hij haar direct in de borst.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank acht dat er geen sprake was van een ogenblikkelijke gemoedstoestand bij de verdachte. Op diverse momenten zoals het inslaan van het raam, het naar boven lopen en de slaapkamerdeur

	intrappen, heeft de verdachte zich kunnen beraden op zijn voorgenomen daad.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	Het slachtoffer was een ex-vriendin van de verdachte. Het slachtoffer had het een maand eerder uitgemaakt met verdachte. Hier kon de verdachte niet mee leven.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft in het 112-gesprek (die het slachtoffer al aan het voeren was) gemeld dat er direct een ambulance moest komen. Dit vindt de rechtbank geen contra-indicatie aangezien dit gedrag past bij de vastgestelde persoonlijkheidsstoornis van de verdachte.
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft een persoonlijkheidsstoornis: borderline. Daarnaast had verdachte een grote hoeveelheid alcohol en cocaïne op. De rechtbank wijst beiden af als contra-indicatie van voorbedachten rade nu de verdachte niet wilde meewerken aan een bloedonderzoek.
<u>Conclusie</u>	Verdachte was voornemens om het slachtoffer iets aan te doen. Voor de verdachte zijn er voldoende momenten geweest waarop hij heeft kunnen nadenken over de betekenis en gevolgen van zijn daden.

	8. Rechtbank Limburg, ECLI:NL:RBLIM:2019:552
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte heeft volgens de rechtbank het delict voorbereid. Hij heeft weken voor het delict een geweer met kogels in de kofferbak gelegd. Daarnaast heeft hij de schoonmaaklocatie van het slachtoffer verkend en het wapen op functioneren getest. Ook heeft de verdachte een tracker onder de auto geplaatst van het slachtoffer zodat hij wist waar zij was. De verdachte heeft op de bewuste dag op een plek gestaan waar hij haar goed in de gaten kon houden.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Nadat iedereen uit het zicht is, schiet de verdachte het slachtoffer van achteren. De verdachte loopt langzaam en bedachtzaam naar het slachtoffer waarna hij, terwijl zij smeekt te stoppen, nogmaals op haar schiet.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank acht dat er geen sprake was van een ogenblikkelijke gemoedstoestand. De verdachte is langzaam en bedachtzaam naar het slachtoffer toegelopen. Toen het slachtoffer zich omdraaide en smeekte om te stoppen, heeft hij het geweer herladen en nog een keer op haar geschoten.

Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	De verdachte zat in een vervelende echtscheidingsprocedure met het slachtoffer.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte laat het slachtoffer levensgevaarlijk gewond achter en schakelt geen hulpdiensten in. Daarnaast jaagt hij de hulptroepen die afkomen op het geroep weg. Hij verwijdt de tracker onder haar auto en ontdoet zich van zijn wapens, kogels, iPhone en kleedt zich om.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Voor en tijdens het uitvoeren van de handelingen heeft de verdachte 'meer dan eens de nodige tijd gehad' om zich te beraden. Hij heeft steeds een welbewuste keuze gemaakt om de schoten te lossen.

Voorbedachten rade aangenomen door het Gerechtshof

	9. Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2020:242
Voorbereidingen van de verdachte op het delict	Het staat vast dat de verdachte en het slachtoffer elkaar kennen. De twee wilden elkaar bewust ontmoeten op de afgesproken plek aangezien de verdachte met de auto heen en weer reed in de omgeving van het plaats delict. Uit het onderzoek concludeert de rechtbank dat de verdachte al langere tijd een vuurwapen in bezit had en die dag bij zich droeg.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Bij de ontmoeting stonden de auto's van de verdachte en het slachtoffer naast elkaar. De verdachte begon met schieten waarna een achtervolging ontstond. Volgens getuigen bleef het een halve minuut stil en zijn daarna meerdere schoten gelost op het slachtoffer. Vervolgens bleef het weer een halve minuut tot een minuut stil waarna er weer schoten gelost werden. Toen de verdachte eenmaal op de grond lag is er meermalen rechtsachter door het hoofd geschoten. De rechtbank acht de manier waarop, meerdere schoten door het hoofd, terwijl het slachtoffer weerloos en ongewapend op de grond lag, bevestigend dat de verdachte wist wat hij aan het doen was.
Gemoedstoestand van de verdachte	Volgens de rechtbank is er niet gebleken van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling, aangezien getuigen geen geschreeuw of geruzie hebben gehoord wat geleid kan hebben tot een emotioneel conflict. Daarnaast heeft de verdachte met tussenpozen driemaal op het slachtoffer geschoten.

Tijdsverloop	Tussen de twee schoten zat een tijdsduur van een halve minuut. Daarna ontstond een 'rust' van een halve tot een hele minuut. Vervolgens volgde nog drie tot vier schoten.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Het Hof concludeert dat de verdachte tijd heeft gehad én gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid om na te denken over zijn daad. De verdachte heeft het slachtoffer met voorbedachten rade van het leven beroofd door hem meermalen met tussenpozen van een halve minuut tot een minuut door het hoofd te schieten, terwijl het slachtoffer ongewapend weerloos en gewond op de grond lag.

	10. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2019:8428
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Het slachtoffer heeft voordat het incident plaatsvond al meerdere keren aangifte gedaan bij de politie voor bedreigingen door verdachte. De verdachte heeft in audioberichten laten blijken dat hij het slachtoffer wilde doden. Op de betreffende dag heeft hij meerdere keren telefonisch geprobeerd contact te leggen met het slachtoffer. Ze hebben die dag één telefonisch gesprek gehad over het contact van hun zoontje. Na dit gesprek heeft de verdachte het café waar hij was verlaten en is naar de flat van het slachtoffer gegaan. Verdachte heeft tegen het slachtoffer gezegd dat hij een cadeautje voor hun zoontje had en is daarom toegelaten tot de woning.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Nadat de verdachte is binnengelaten begint hij gelijk met slaan in het gezicht van slachtoffer. Het zoontje van het slachtoffer en de verdachte is hierbij aanwezig. De verdachte pakte een mes uit zijn broekzak en heeft het slachtoffer meerdere keren gesneden.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het is voor het Hof niet aannemelijk geworden dat verdachte in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling heeft gehandeld. Hij ging naar de flat en handelde volgens plan. Er is geen discussie of ruzie geweest. Daarnaast is hij, volgens getuigen, na het incident weer rustig bij het café aangekomen.

Tijdsverloop	Er is sprake van een zeer korte tijdlijn. De aanleiding van het conflict was waarschijnlijk het telefoongesprek om 20:49 en de 112-melding is om 21:02 gemeld.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft het slachtoffer met een slagaderlijke bloeding ernstig verwond achtergelaten in een afgesloten woning. Hij is na het delict teruggegaan naar het café waar hij daarvoor ook al was.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
Conclusie	Het Hof spreekt van een zeer korte tijdlijn van gebeurtenissen en handelingen. De verdachte heeft echter voldoende tijd gehad om zich te beraden. Hij is van het café naar de woning gelopen en is onder voorwendselen binnengekomen bij het slachtoffer. Het Hof weegt veel gewicht aan het feit dat hij haar gewond heeft achtergelaten en vervolgens rustig is gaan zitten in het café. Dit bevestigt het volbrengen van een planmatig en doelmatig handelen.

	11. Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2019:3502
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De situatie tussen de verdachte en het slachtoffer was al tijden rumoerig. De verdachte kon niet omgaan met het feit dat de relatie voorbij was. De verdachte bleef toenadering zoeken tot het slachtoffer. Verdachte heeft tegen meerdere getuigen bedreigingen over het slachtoffer uitgesproken zoals 'dat het slecht met haar zou aflopen'. Hij logt op de dag zelf in op haar facebook en hackt haar iCloud zodat hij haar agenda kan zien. Na korte, geëscaleerde telefoongesprekken met het slachtoffer is de verdachte met een geladen vuurwapen en patronen in zijn auto naar de woning van het slachtoffer gereden.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft op korte afstand drie schoten door de borst, buik en het achterhoofd gelost.
Gemoedstoestand van de verdachte	Volgens het Hof is er geen sprake geweest van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling. Het handelen van de verdachte wijst op een doelgericht en doortastend handelen. De verdachte is na het schieten op een 'opvallend, kalme wijze' weggelopen. Dit spreekt een ogenblikkelijke gemoedstoestand tegen.
Tijdsverloop	De verdachte is een uur voor het delict in de auto gestapt. Tussen het laatste telefoongesprek, toen hij bijna bij de woning was, en het daadwerkelijk uitvoeren zit een kort tijdsbestek.

Motief van de verdachte	Verdachte en slachtoffer hadden een relatie. Die relatie is door het slachtoffer beëindigd.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte is weggereden met zijn auto en heeft deze met een lege tank bij een vriend achtergelaten. Uit verklaringen van psychologen blijkt dat hij na het schietincident in paniek was en op dat moment de gedachte aan zelfmoord door zich heen heeft laten gaan. Deze gedachten bestonden nog niet voor het incident en hebben ook geen aanleiding gevormd om het slachtoffer te doden.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	De verdachte heeft doelgericht en doortastend gehandeld. Hij heeft zich op zowel de weg naar slachtoffer toe als bij het uitstappen kunnen nadenken over zijn voorgenomen daad.

	12. Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2019:3258
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Verdachte heeft bekend dat het idee om het slachtoffer te doden ongeveer twee weken voor de daad is ontstaan. De verdachte beseftte dat hij naar de gevangenis zou gaan maar vond het belangrijker dat zijn zoon en zijn kleinkind samen konden zijn. Verdachte heeft op internet gezocht naar wapens en heeft een persluchtwapen aangeschaft. Hij heeft met dit wapen de functionaliteit geoefend op zijn zolderkamer. Naast het persluchtwapen heeft verdachte ook een mes gekocht, zodat verdachte het slachtoffer kon neersteken indien schieten niet lukte. Hij heeft de wapens in zijn camper gelegd en is de dag voor het delict naar de woning van zijn zoon gereden. De volgende dag is hij per fiets met wapens naar de woning van het slachtoffer gereden. Hij wachtte op haar in de tuin.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Verdachte heeft het slachtoffer met het persluchtwapen door haar hoofd geschoten. Hij probeerde haar nog een keer te raken, maar het wapen laadde niet door. Het slachtoffer rende weg en verdachte ging achter haar aan. Er ontstond een gevecht waarbij verdachte zijn alternatief, het mes, gebruikte om het slachtoffer te steken in de linkerarm, hals en borstkas.
Gemoedstoestand van de verdachte	Volgens het Hof is er geen sprake geweest van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling en wist de verdachte wat de gevolgen waren van zijn daad.
Tijdsverloop	Niet van toepassing

Motief van de verdachte	De zoon van de verdachte wilde het slachtoffer in eerste instantie iets aandoen vanwege een vechtscheiding, maar verdachte vond hem te jong. Hij had immers nog een toekomst voor zich.
Handelen van de verdachte na het delict	Nadat verdachte en het slachtoffer uit elkaar waren gehaald, heeft verdachte gezegd: 'Jammer dat het niet gelukt is'. Hieruit concludeert het Hof dat er sprake was van een plan.
Psychische toestand van de verdachte	Uit een rapport van de psycholoog blijkt dat verdachte tijdens het handelen niet leed aan een ziekelijke stoornis of aan een gebrekkige ontwikkeling van zijn geestvermogens.
<u>Conclusie</u>	Het Hof is van mening dat verdachte al lang het plan had om het slachtoffer van het leven te beroven. Hij wist wat de gevolgen zouden zijn en heeft alle tijd tot beraad gehad. Zelfs nog op de fietstocht vanaf zijn zoon naar de woning van het slachtoffer. De planning was zo georganiseerd dat hij niet alleen heeft geoefend met een wapen, maar ook een alternatief heeft gekocht voor als het wapen weigerde.

	13. Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2019:480
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte en medeverdachten hadden geen ruim opgezet plan. De verdachte heeft samen met de medeverdachte het slachtoffer in het park meermalen op het hoofd van het slachtoffer geslagen waardoor het slachtoffer knock-out raakte. Vervolgens hebben ze het slachtoffer in de kofferbak vervoerd. Op een crossterrein heeft verdachte het slachtoffer gruwelijk mishandeld en een stuk oor afgesneden. Vervolgens zijn ze doorgereden naar een straat, hebben ze hem eruit gehaald en gevraagd naar zijn pincode. Toen het slachtoffer vervolgens vertelde dit niet te weten, stak de verdachte meermalen in op het slachtoffer.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Het slachtoffer is uiteindelijk door zeventien snij- en steekletsels om het leven gekomen.
Gemoedstoestand van de verdachte	Niet van toepassing
Tijdsverloop	Het exacte tijdsverloop is door het Hof niet vast te stellen. Wel stelt het Hof dat er voldoende tijd is gelegen tussen het opwachten in het park en de uiteindelijke plek waar het slachtoffer om het leven is gebracht. Volgens het Hof moeten deze tussenstops en de autorit ruime tijd in beslag hebben genomen.

Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Na het steken hebben verdachte en medeverdachte het slachtoffer in de berm gesleept en het moordwapen begraven in het zand.
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens. Deze stoornis heeft echter geen rol gespeeld bij het plegen van de diverse feiten.
<u>Conclusie</u>	In de tussenliggende periodes van de autorit en de verschillende plaatsen waar het slachtoffer ernstig is mishandeld heeft de verdachte voldoende tijd gehad om zich te beraden op het voorgenomen besluit.

	14. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2019:1177
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	In de maand voor het delict heeft de verdachte met drie wapenhandelaren gebeld. Daarnaast heeft de verdachte meerdere websites bezocht over ether en de werking van ether. Verdachte is overgegaan tot het aanschaffen van ether. Meerdere getuigen verklaren dat verdachte vaker uitsprak dat het 'een stuk makkelijker is als zijn ex weg was'. Hij heeft een getuige geld aangeboden om het slachtoffer uit de weg te ruimen. Op de dag van het delict heeft verdachte voordat hij naar het slachtoffer vertrok een fles ether in zijn jaszak gedaan. Hij is via de garagedeur naar binnen gegaan. Hij heeft een vaatdoek gepakt en heeft zijn schoenen uitgedaan om zachtjes naar boven te sluipen. De verdachte heeft de ether op het vaatdoekje gedaan.
Handelingen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het vaatdoekje met ether gedurende anderhalf tot twee minuten op de mond van het slachtoffer gehouden. De verdachte heeft vervolgens twee tot drie minuten een kussen op haar hoofd gehouden om de adem te ontnemen.
Gemoedstoestand van de verdachte	Volgens het Hof is er geen sprake geweest van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling. De verdachte heeft juist planmatig en goed georganiseerd gehandeld.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	De verdachte en het slachtoffer hebben een affectieve relatie gehad.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft de vrouw achtergelaten in de woning en is weggegaan.

Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Het Hof is van oordeel dat door de handelingen die verdachte heeft moeten verrichten, voldoende tijd heeft gehad om zich te beraden op het voorgenomen besluit. Ondanks die tijd om zich te beraden, heeft hij er welbewust voor gekozen om het slachtoffer op deze specifieke wijze om het leven te brengen.

	15. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2019:428
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Verdachte heeft samen met de medeverdachten in de weken voor de dood van het slachtoffer diverse uitlatingen gedaan. Ze hebben opgemerkt dat het slachtoffer maar beter dood kon zijn. Daarnaast is op basis van sms-berichten en getuigenverklaringen geconcludeerd dat de verdachte op zoek is gegaan naar vuurwapens. Ze hebben maskers gekocht en zijn twee dagen later naar Enschede gereden.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Het slachtoffer is in de portiek van zij woning neergestoken. De verdachte heeft niet direct gestoken maar na ongeveer een tijdspanne van vijf minuten.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het Hof oordeelt dat er geen aanknopingspunten zijn voor een ogenblikkelijke gemoedsopwelling tijdens het delict.
Tijdsverloop	Er zijn ongeveer vijf minuten verstreken voordat het slachtoffer wordt neergestoken door de verdachte.
Motief van de verdachte	Het slachtoffer was de ex-vriend van de medeverdachte. De medeverdachte moest van de rechtbank verhuizen naar Enschede, omdat het slachtoffer de voogdij over hun dochter had gekregen. Zij waren hier erg boos om.
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Verminderd toerekeningsvatbaar, maar is niet bepalend voor het aannemen van voorbedachten rade.
<u>Conclusie</u>	Het Hof concludeert dat de verdachte met voorbedachten rade heeft gehandeld. De intentie om het slachtoffer van het leven te beroven bestond al heel lang. De tijd die het koppel in de auto heeft doorgebracht en de tijd tussen de ontmoeting en het handelen is genoeg geweest voor beraad.

	16. Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2018:421
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte heeft voor het doden van het slachtoffer laarzen en kleding gekocht. Hij heeft zichzelf vermomd met een bril en is het slachtoffer in de tuin gaan opwachten.
Handelingen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het slachtoffer met een baksteen op haar hoofd geslagen. Vervolgens heeft hij het slachtoffer gewurgd waarna zijn geen adem meer kon halen en is overleden.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het Hof acht dat er geen sprake is van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling aangezien het slachtoffer de moord al langer aan het voorbereiden was. Hij heeft op haar staan wachten in de tuin en had hierbij gelegenheid tot bezinning.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Er zijn geen aanwijzingen die leiden naar een ziekelijke stoornis ten tijde van het delict.
<u>Conclusie</u>	Uit de voorbereidingshandelingen blijkt dat de verdachte een plan had om het slachtoffer te doden. Hij heeft hierdoor genoeg tijd gehad om zich te bezinnen over de voorgenomen daad.

Bijlage II: Voorbedachten rade niet aangenomen door de rechtbank

	17. Rechtbank Oost-Brabant, ECLI:NL:RBOBR:2020:1583
Vorbereidings van de verdachte op het delict	Uit de bewijsmiddelen kan niet blijken dat er sprake was van een vooropgezet plan. De verdachte is tijdens een ruzie naar de schuur te lopen om een mes te pakken. Met dit mes is hij naar de keuken gelopen waar het slachtoffer stond.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het slachtoffer meerdere malen achter elkaar gestoken.
Gemoedstoestand van de verdachte	De verdachte was op het moment van het delict overmand door gevoelens van vernedering en boosheid door een ruzie.
Tijdsverloop	Uit een gemaakte reconstructie blijkt dat tussen het plan en uitvoering 1 minuut en 2 seconden hebben gezeten. De rechtbank acht dit te weinig tijd voor de verdachte om zich kalm en rustig te beraden.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte is na het delict zelf naar de politie gefietst en heeft verteld dat hij zijn vrouw heeft neergestoken. De rechtbank weegt hier gewicht aan. Dit geeft aan dat de verdachte inzicht had in de ernst van het feit en het verboden karakter daarvan.
Psychische toestand van de verdachte	Uit een toxicologisch en farmacologisch onderzoek blijkt dat het medicijngebruik van de verdachte heeft bijgedragen aan een verwarde geestestoestand.
<u>Conclusie</u>	De rechtbank oordeelt dat door de korte tijdspanne en de gemoedstoestand van de verdachte, er geen sprake is geweest van beraad. De verdachte had immers achteraf besef van hoe ernstig zijn daad is geweest.

	18. Rechtbank Noord-Nederland, ECLI:NL:RBNNE:2020:720
Vorbereidings van de verdachte op het delict	Er ontstond een ruzie tussen verdachte en zijn broer. De verdachte haalt op de zolder zijn vuurwapen. Hij laadt deze en gaat terug naar beneden.

Handelingen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft zijn broer met het vuurwapen bedreigd om hem bang te maken en respect af te dwingen. Hij stond ongeveer een meter bij hem vandaan. Zijn broer daagde hem nogmaals uit waardoor wederom een verbale confrontatie ontstond. Verdachte werd boos, maakte een zwaaiende beweging waarbij de trekker werd overgehaald. De kogel trof echter het slachtoffer.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank acht het zeer waarschijnlijk dat de verdachte heeft gehandeld vanuit een plotselinge emotie en hevige drift. Door de opmerkingen die door de broer werden gemaakt werd de verdachte volgens de rechtbank emotioneel en boos. Dit werd mogelijk versterkt door de jarenlange pesterijen die de verdachte vroeger heeft gehad en zijn trauma.
Tijdsverloop	De rechtbank acht dat er tussen het moment van het pakken en laden van het vuurwapen en het schietincident, voldoende tijd zat voor de verdachte om zich te beraden. De rechtbank weegt echter meer gewicht aan de contra-indicaties.
Motief van de verdachte	Er bestond ruzie tussen de verdachte en zijn broer. Toen de verdachte het vuurwapen op hem gericht had werd de verdachte nogmaals uitgedaagd met de woorden 'je moet mij maar doodschieten'.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft eerst het vuurwapen opgeborgen en heeft daarna hulp gevraagd.
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft veel trauma's opgelopen in zijn jeugd waarin zijn broer betrokken was (pesterijen, mishandelingen). De rechtbank neemt mee dat de verdachte heeft verklaard dat hij het vuurwapen heeft gepakt om zichzelf wat aan te doen. In plaats daarvan is hij naar beneden gegaan om respect af te dwingen.
<u>Conclusie</u>	De verdachte wordt vrijgesproken van moord aangezien de voorbedachten rade niet bewezen kan worden. De verdachte heeft hoogstwaarschijnlijk gehandeld vanuit een hevige emotie en drift. Hierdoor heeft de verdachte geen gelegenheid gehad om zich te beraden.

	19. Rechtbank Rotterdam, ECLI:NL:RBROT:2019:9745
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Er zijn in het dossier geen duidelijke aanwijzingen die duiden op een vooropgezet plan. De mede-inzittenden van de auto op de dag van het delict verklaren niets te weten over een plan. In het dossier zijn wel aanwijzingen van een plan om het slachtoffer te ontvoeren. Zekerheid dat de verdachte wist wat hij wilde als hij haar zou ontmoeten, is niet in de verklaringen en/of het gedrag van de verdachte af te leiden. De verdachte droeg op deze dag wel een vuurwapen bij zich. De rechtbank acht zijn verklaring hiervoor, uit zelfbescherming voor motorbendeleden, niet onaannemelijk en ziet hier dus geen aanwijzing in voor een vooropgezet plan. Daarnaast ziet de plek waar de verdachte heeft gehandeld er niet naar uit dat er vanuit een plan is gehandeld: de openbare omgeving van een school. Daarnaast was de verdachte in de uren voorafgaand aan de confrontatie bezig met heel andere dingen zoals het wassen van zijn auto en het ophalen van vrienden.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte rijdt met de inzittenden van de auto door de straat bij de school van het slachtoffer. Zodra de verdachte het slachtoffer ziet, brengt hij de auto tot stilstand en rent achter haar aan. Hij lost een schot op het slachtoffer waarna zij ten val komt. De verdachte stapte dichterbij haar toe en schoot nog drie- tot viermaal in haar hoofd en rug.
Gemoedstoestand van de verdachte	De motieven van de verdachte om het slachtoffer te bedreigen/ontvoeren vormen voor de rechtbank aanleiding van opkomende woede toen hij het slachtoffer in het oog kreeg. De verklaringen van de getuigen bevestigen dat het leek op een impulsieve handeling van de verdachte. De verdachte is rennend en schietend de school ingelopen tijdens de pauze. Hij heeft in aanwezigheid van vele leerlingen geen enkel moment van bezinning gehad en handelde in boosheid en opwinding zonder zich te bekommeren om de risico's van omstanders.
Tijdsverloop	Tussen het moment dat de verdachte uit de auto stapt tot aan het naar buiten rennen van andere leerlingen (het moment waarop de verdachte hoogstwaarschijnlijk heeft geschoten) zit hooguit een halve minuut. De rechtbank is van mening dat de verdachte in deze korte tijdspanne niet de tijd heeft gehad voor beraad.

Motief van de verdachte	De verdachte en het slachtoffer kenden elkaar al twee jaar. Het slachtoffer had al meerdere keren aangifte gedaan tegen de verdachte voor mishandeling, bedreiging en stalking. De verdachte wenste dat zij haar aangiftes in zou trekken, het complot tussen haar en zijn ex-vriendin zou stoppen en was boos over het feit dat het slachtoffer over haar leeftijd had gelogen.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft na het delict zelf de politie gebeld en is op een straathoek blijven wachten. Hier werd hij aangehouden.
Psychische toestand van de verdachte	Uit een onderzoek van PBC (Pieter Baan Centrum) blijkt dat de verdachte licht verstandelijk beperkt is. Dit betekent dat verdachte impulsief en beïnvloedbaar is. Daarnaast ontbreekt het de verdachte aan zelfinzicht en empathisch vermogen. Hij is egocentrisch, overmatig impulsief en agressief.
<u>Conclusie</u>	De rechtbank oordeelt dat er onvoldoende bewijs bestaat voor beraad voor en tijdens het delict. Daarnaast zijn bovenstaande feiten sterke aanwijzingen dat het handelen van de verdachte een heftige gemoedsopwelling was na het zien van het slachtoffer. Deze impulsiviteit is ook af te leiden uit zijn licht verstandelijk beperkt niveau. De rechtbank spreekt dan ook vrij van voorbedachten raad.

	20. Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2019:4789
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Er zijn in het dossier geen aanwijzingen die duiden op een vooropgezet plan van het slachtoffer.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het neusje en mondje van het slachtoffer, een baby, dichtgeknepen tot het niet meer ademde. Uit onderzoek blijkt dat er ook is geslagen, geschopt en/of gestompt. Het baby'tje had ernstige schade waaraan hij is overleden.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het handelen van de verdachte werd beheerst door een heftige emotie. Deze emotie komt voor uit haar borderline stoornis.
Tijdsverloop	De besluitvorming en de uiteindelijke uitvoering van het besluit zijn in een hele korte tijdspanne tot stand gekomen.
Motief van de verdachte	De verdachte zag naar eigen verklaring tegen de opvoeding van het kind op.
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing

Psychische toestand van de verdachte	Uit de rapporten van de psychiater en psycholoog blijkt dat er ten tijde van het feit sprake was van een borderline stoornis bij de verdachte. Daarnaast is zij zwakbegaafd en heeft een verstandelijke beperking. Door deze psychische omstandigheden zijn haar gedragskeuzes beïnvloedt.
<u>Conclusie</u>	De rechtbank stelt vast dat het handelen van de verdachte het gevolg is geweest van een ogenblikkelijke gemoedsopwelling die voortkomt uit haar borderline stoornis. De verdachte heeft dus niet met voorbedachten rade gehandeld aangezien zij geen gelegenheid heeft gehad voor herbezinning.

	21. Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2019:3451
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Op de dag van het delict hadden verdachte en zijn moeder spanningen. De verdachte heeft zich naar aanleiding hiervan teruggetrokken in zijn kamer. Zijn moeder kwam in zijn kamer, terwijl zij dit normaal niet doet. Hij is met haar meegelopen naar de woonkamer en is vervolgens weer teruggegaan naar de slaapkamer. Hij wilde dat zijn moeder dezelfde negatieve gevoelens voelde als hij en pakte een mes onder zijn bed vandaan. Hij heeft nog even getwijfeld maar kwam snel tot de conclusie dat hij moest doorzetten. Nadat het slachtoffer van het toilet is gekomen, is hij naar beneden gegaan.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft zijn moeder eenmaal gestoken bij de borst en heeft het mes dieper in het slachtoffer gestoken.
Gemoedstoestand van de verdachte	Ondanks dat het slachtoffer de verdachte normaal niet stoorde als hij op zijn kamer was, deed zij dat ditmaal wel. Dit was voor de verdachte de druppel die de emmer deed overlopen. Hij handelde ogenschijnlijk rustig en overwoog.
Tijdsverloop	De overwegingen die de verdachte heeft genomen (de twijfels) zijn in een split-second genomen.
Motief van de verdachte	De verdachte had een ruzie met het slachtoffer.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft het mes bij haar lichaam neergelegd, heeft zich omgekleed en heeft vervolgens een melding gemaakt bij 112.
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte lijdt aan autistiforme problematiek. Kenmerkend hiervan is, indien de verdachte op een eenmaal ingezet spoor zit, is dit voor de verdachte ook moeilijk te verlaten. Dit is te zien in het feit dat verdachte geen weg meer terugzag toen hij het mes al vasthad.

<u>Conclusie</u>	In de gemoedstoestand waarin verdachte zich bevond lijkt van daadwerkelijke gelegenheid om na te denken over de betekenis en gevolgen van de voorgenomen daad en om zich daarvan rekenschap te geven, geen sprake te zijn geweest. De verdachte heeft het delict niet met voorbedachten rade gepleegd en wordt van moord vrijgesproken.
-------------------------	---

	22. Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2019:3005
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte heeft de dag van het delict nog telefonisch contact gehad met een vriend. Hij verklaarde dat verdachte op dat moment heel relaxed klonk. Daarnaast heeft verdachte die dag nog 'plezierige seks' met het slachtoffer gehad. Er is volgens het slachtoffer geen ruzie geweest. Het slachtoffer kwam uit het niets op de verdachte af met een groot mes. De verdachte pakte het mes uit verdediging af. Dit wijst volgens de rechtbank niet op een vooropgezet plan.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het slachtoffer in de douche met 27 messteken om het leven gebracht.
Gemoedstoestand van de verdachte	Niet van toepassing
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	De rechtbank weegt zwaar mee dat de verdachte na de dood van het slachtoffer een zelfmoordpoging heeft ondernomen. Hij heeft libidopillen, ontsmettingsalcohol en MDMA ingenomen en heeft zichzelf voor een auto gelopen op de A27. Hieruit maakt de rechtbank op dat de verdachte door de dood van het slachtoffer in de war en in shock.
Psychische toestand van de verdachte	Er was ten tijde van het delict geen sprake van een psychische stoornis.
<u>Conclusie</u>	De rechtbank leidt uit de bovenstaande feiten af dat de verdachte geen vooropgezet plan had om het slachtoffer te doden of dit na kalm en rustig beraad heeft besloten. Hierdoor kan de voorbedachten raad niet bewezen worden verklaard.

	23. Rechtbank Zeeland-West-Brabant, ECLI:NL:RBZWB:2019:1491
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Er zijn geen aanwijzingen waaruit blijkt dat de verdachte het slachtoffer eerder wilde vermoorden dan op het bewuste moment. De verdachte droeg een mes bij zich wat hij wilde gebruiken om het slachtoffer te bedreigen. In de auto lag een lege damestas die hij cadeau wilde geven aan het slachtoffer. Dit wijst erop dat hij geen vooropgezet plan had om het slachtoffer ook daadwerkelijk te doden.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	In de auto heeft verdachte het slachtoffer gestoken. Vervolgens zijn zij beiden uitgestapt en heeft de verdachte haar nog dertig keer gestoken in haar hart, borst, rug en schouder. De verdachte heeft op grove wijze op het slachtoffer ingehakt op een klaarlichte dag in een woonwijk. Dit wijst op een ondoordacht handelen.
Gemoedstoestand van de verdachte	Nadat het slachtoffer na de eerste steek uit de auto stapt, volgt de verdachte. Verdachte was op dat moment zo boos dat zijn cheques weg waren, dat hij de controle over zichzelf verloor. Het feit dat dit grove handelen gebeurde op klaarlichte dag en in een woonwijk sluiten aan bij het oordeel van de rechtbank hij handelde in een gemoedsopwelling.
Tijdsverloop	Volgens de rechtbank had de verdachte na het uitstappen voldoende tijd om zich te bezinnen over zijn daad. Doordat hij echter geen controle had en handelde uit een gemoedsbeweging, heeft hij hier geen gelegenheid toe gehad.
Motief van de verdachte	Het slachtoffer had de cheques van de verdachte kwijt gemaakt.
Handelen van de verdachte na het delict	Hij heeft de politie gebeld en is bij het slachtoffer gebleven.
Psychische toestand van de verdachte	Er was geen sprake van een ziekelijke stoornis en/of een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens ten tijde van het tenlastegelegde.
<u>Conclusie</u>	Naar het oordeel van de rechtbank valt onvoldoende uit te sluiten dat er sprake is geweest van besluitvoering en uitvoering in een plotselinge hevige drift. De voorbedachte raad is dan ook niet bewezen.

	24. Rechtbank Midden-Nederland, ECLI:NL:RBMNE:2019:347
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte en het slachtoffer begroetten elkaar vijf minuten voor het incident met een vriendschappelijke 'boks'. Na een kort gesprekje loopt de verdachte een restaurant binnen om een mes te pakken. Dit mes

	stopt hij achter zijn broeksband.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Nadat de verdachte terug is uit het restaurant, begint hij drukke bewegingen te maken en slaat op een container. Vervolgens maakt de verdachte tweemaal, met een mes, een hakkende beweging richting het slachtoffer. Het slachtoffer wordt twee keer gestoken waarna het slachtoffer is overleden.
Gemoedstoestand van de verdachte	Niet van toepassing
Tijdsverloop	Er zijn tussen het plan en daad ongeveer zeven minuten verstreken. De rechtbank acht dit een zeer kort tijdsverloop. Dit acht de rechtbank een contra-indicatie voor voorbedachten rade.
Motief van de verdachte	De verdachte had al enige tijd 'iets' tegen het slachtoffer. De rechtbank acht dit onvoldoende om te spreken van voorbedachten raad.
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft op het moment van de daad een psychotische ontregeling. De verdachte is al jaren bekend met ernstig psychiatrische ontregeling. Hij lijdt aan een realiteitstoetsing en heeft symptomen van een depressie. De rechtbank ziet dit als contra-indicatie voor voorbedachten rade.
<u>Conclusie</u>	De rechtbank oordeelt dat door de korte tijdspanne misschien wel tijd is geweest voor beraad, maar dat de verdachte dit niet heeft kunnen doen door de psychotische ontregeling op dat moment.

Voorbedachten rade niet aangenomen door het Gerechtshof

	25. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2020:1602
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Er is te weinig inzicht in hetgeen voorafgaand aan het delict is gebeurd. De verdachte had in ieder geval een schroevendraaier meegenomen naar de woning van de benadeelden. De verdachte had hier geen plausibele reden voor, maar dit vindt de rechtbank te weinig om te spreken van een vooropgezet plan.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Nadat de eerste benadeelde vertelde dat de relatie tussen haar en de verdachte niet hersteld kon worden, heeft de verdachte haar gestoken. Vervolgens heeft hij de ouders met de schroevendraaier gestoken.

Gemoedstoestand van de verdachte	De verdachte kwam op uitnodiging van de benadeelden en heeft een gesprek met een benadeelde gehad over hun gestrande relatie. De verdachte wilde graag een herstel, maar toen de benadeelde hem mededeelde dat dit niet ging gebeuren heeft hij haar vastgepakt en gestoken. Het hof maakt hieruit op dat de situatie wegens oplopende spanningen, boosheid en frustratie escaleert.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Het hof is van oordeel dat niet met een voldoende mate van zekerheid kan worden vastgesteld dat de besluitvorming bij de verdachte om de benadeelde neer te steken en de uitvoering daarvan, niet in een ogenblikkelijke gemoedopwelling hebben plaatsgehad. De verdachte wordt van voorbedachten raad vrijgesproken.

	26. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2019:5542
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Verdachte had tegen andere gedetineerden voor het delict al uitgesproken dat hij 'iemand van kant wilde maken' als hij zijn vrijheden kreeg. Hij had aan iemand gevraagd hoe diep hij moest graven om een lichaam te begraven. Het hof ziet hier onvoldoende aanwijzingen in om van een vooropgezet plan te spreken. De uitlatingen hierover zijn namelijk enige tijd voor het delict gebeurd. De verdachte had een mes mee en ander gereedschap, maar het hof ziet geen aanleiding om zijn verklaring niet te geloven: hij had het gereedschap nodig om een oude keuken te slopen. Ook had hij zijn telefoon bij vertrek uit de kliniek uitgezet. Er volgen uit het dossier echter geen aanknopingspunten waaruit blijkt dat de verdachte het slachtoffer heeft opgewacht.

Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het slachtoffer haar telefoon uit laten zetten. De verdachte heeft haar oraal, vaginaal en anaal verkracht. Hierna is een worsteling ontstaan tussen de verdachte en het slachtoffer waarbij beiden gewond raken. De verdachte heeft het slachtoffer vervolgens met tie-wraps vastgebonden en is met zijn scooter verder gereden. Vervolgens heeft hij haar gedood door haar keel door te snijden. Daarna heeft de verdachte het slachtoffer begraven.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het hof kan niet uitsluiten dat het doden van het slachtoffer in een hevige gemoedsopwelling is gebeurd.
Tijdsverloop	Het tijdsverloop kan door het Hof niet goed worden weergegeven.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte heeft zijn sporen gewist om te voorkomen dat de sporen naar hem zouden lijden.
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft kenmerken van de borderline-persoonlijkheidsstoornis en een antisociale persoonlijkheidsstoornis. De verdachte kan vanwege zij beperkte copingsvaardigheden zeer impulsief reageren en doorschieten in achterdocht en agressie. Dit kan een aanleiding zijn geweest voor het plegen van de feiten.
<u>Conclusie</u>	Het hof is van oordeel dat op basis van de feiten en omstandigheden uit het dossier niet gesproken kan worden van voorbedachten raad. Het handelen uit een ogenblikkelijke gemoedsopwelling kan niet worden uitgesloten. De verdachte wordt dan ook vrijgesproken van de voorbedachten raad.

	27. Gerechtshof Amsterdam, ECLI:NL:GHAMS:2019:1707
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Het hof oordeelt dat er niet gesproken kan worden van een plan om het slachtoffer te vermoorden. De verdachte was wel in het bezit van een mes en had naar getuigen 'ik ga hem dood maken' geappt, maar dit is onvoldoende om aan te nemen dat de verdachte heeft gehandeld met een vooropgezet plan. De verdachte had immers aan andere getuigen laten weten dat het ging om 'terugpakken, slaan en schoppen'. Er is volgens het hof dan ook geen sprake van een plan om het slachtoffer van zijn leven te beroven. Deze uitlatingen moeten volgens deskundigen ook worden gezien als een soort grootspraak waarmee de verdachte aan een bepaald imago wilde voldoen.

Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte wist waar het slachtoffer zou zijn en heeft hem met een vlindermes opgewacht. Hij is naar hem toe gelopen en heeft steekbewegingen gemaakt waarbij er één raak was. Het slachtoffer stortte in. Het Hof neemt mee dat het eerst maken van steekbewegingen niet duidt op een plan. De verdachte had alle gelegenheid om direct richting de vitale plekken te steken.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het staat voor het Hof niet vast dat de verdachte doelbewust heeft gehandeld.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	De verdachte had drugs gekocht van het slachtoffer. Het slachtoffer had de drugs nooit geleverd en daar was de verdachte boos om.
Handelen van de verdachte na het delict	De verdachte is weggerend nadat het slachtoffer op de grond viel.
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft een vorm van identiteitscrisis. Daarnaast heeft de verdachte een gebrekkige ontwikkeling van zijn geestvermogens. Deze waren ten tijde van het delict aanwezig, maar hebben geen rol gespeeld bij het handelen.
<u>Conclusie</u>	Het hof is van oordeel dat het niet vaststaat dat de verdachte het plan had om het slachtoffer doelbewust van het leven te beroven. De verdachte wordt vrijgesproken van de voorbedachten raad.

	28. Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2019:594
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Het staat voor het hof niet vast of er sprake is geweest van een vooropgezet plan. Het Hof kan niet vaststellen wanneer de opbouw van gevoelens van achterdocht en vijandigheid hebben geleid tot het besluit om het slachtoffer te doden. Hierdoor kan niet gesproken worden van een vooropgezet plan.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft het slachtoffer met een mes in de borst gestoken waarna zij is overleden.

Gemoedstoestand van de verdachte	De verdachte is na het innemen van MDMA en het blowen van wiet in een psychose geraakt. Uit deze psychose heeft de verdachte vervolgens gehandeld. Hij was niet bekend met het gebruik van harddrugs en wist niet dat het zo'n uitwerking op hem zou hebben.
Tijdsverloop	Niet van toepassing
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	De verdachte lijdt aan een ernstige psychotische stoornis. Deze psychose vormt voor het hof een contra-indicatie voor de aanname dat de verdachte de gelegenheid heeft gehad om zich te beraden over het besluit.
<u>Conclusie</u>	De verdachte wordt vrijgesproken van voorbedachten raad en wordt veroordeeld voor doodslag. De gemoedstoestand waar hij in verkeerde, een psychose, heeft de gelegenheid tot bezinning van de voorgenomen handelingen uitgesloten.

	29. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:GHARL:2019:562
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte heeft voorafgaand aan het delict een aantal keren met het slachtoffer gebeld. De valide verklaringen van de medeverdachten wijzen niet op een vooropgezet plan en daar zijn ook geen aanwijzingen voor te vinden in het dossier. In het feit dat het slachtoffer is gedood in het chalet van de verdachte zelf, ziet het Hof een contra-indicatie voor voorbedachten rade. Na het overlijden ontstond paniek over hoe de sporen gewist moeten worden. Hierin ziet het Hof tevens een contra-indicatie voor voorbedachten rade.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft met een bijl en een mes op het slachtoffer ingehakt. Vervolgens is het chalet in brand gestoken.
Gemoedstoestand van de verdachte	Niet van toepassing
Tijdsverloop	Met het toebrengen van het letsel moeten enkele tientallen minuten gemoeid zijn geweest. Het is onduidelijk wat er in deze tijd is gebeurd. Op basis van dit enkele tijdsverloop kan het Hof niet vaststellen dat er tijd is geweest voor beraad.

Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Na het delict hebben verdachte en de medeverdachte alle kleding in een tas gedaan en zijn ze naar huis gereden. Ze hebben de bijl en het mes schoongemaakt en begraven. Vervolgens hebben ze de auto van het slachtoffer naar Antwerpen gereden. Ze hebben vervolgens het chalet weer schoongemaakt. Beide medeverdachten spreken wel van een paniek en onrust na het overlijden van het slachtoffer.
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Het Hof kan niet vaststellen dat er tijd is geweest voor beraad aangezien onduidelijk is wat er in de tijdspanne van tien minuten heeft plaatsvonden. De verdachte wordt dan ook vrijgesproken van moord.

	30. Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2018:4565
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte zit in een instelling. Ze heeft de nacht doorgebracht met haar twee kinderen. In de periode hier voorafgaand heeft zij een afscheidsbrief geschreven waarin zij aangeeft dat ze 'samen met de kinderen zal waken'. Daarnaast heeft zij meerdere keren tegen haar moeder gezegd dat ze zelfmoord wil plegen en hierbij de kinderen mee wil nemen. Om 03:28 in de nacht heeft ze een foto naar haar ex-partner gestuurd waarbij de kinderen liggen te slapen. Uit deze foto haalt het Hof een contra-indicatie voor een vooropgezet plan.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	's Ochtends wordt bij de kinderen letsel geconstateerd. Dit letsel is onderzocht waardoor het hof tot de conclusie is gekomen dat de verdachte diegene is die het slachtoffer heeft proberen te wurgen/verstikken in haar slaap.
Gemoedstoestand van de verdachte	Niet van toepassing
Tijdsverloop	De uitvoering moet ergens gebeurd zijn tussen 03:28 en 08:00 's ochtends. Het is niet duidelijk of de verdachte in deze tijd ook daadwerkelijk heeft nagedacht over de betekenis en mogelijke gevolgen van haar voorgenomen daad.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing

Psychische toestand van de verdachte	De verdachte heeft zelfmoordideeën gehad en deze ook geuit. De uitlatingen die zij hieronder heeft gedaan acht het hof echter onvoldoende zwaarwegend om voorbedachten rade aan te nemen vanwege haar cognitieve beperkingen en haar gebrek aan voldoende coping mechanismen.
<u>Conclusie</u>	De verdachte wordt vrijgesproken van het ten laste gelegde moord en wordt veroordeeld voor poging doodslag. Het Hof kan niet opmaken dat de verdachte een plan heeft gehad voor het handelen.

	31. Gerechtshof Den Haag, ECLI:NL:GHDHA:2018:2583
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	Er zijn geen aanwijzingen voor een vooropgezet plan. De verdachte is in een kort tijdsbestek op de gedachte gekomen om het slachtoffer van zijn leven te beroven.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	De verdachte heeft een fles terpentijn over het bed gegooid waar het slachtoffer in lag te slapen. Toen zij merkte dat het slachtoffer wakker werd, heeft ze de deur op slot gedraaid. Doordat het slachtoffer wakker werd, brak bij de verdachte de paniek toe en heeft een brandende zakdoek naar binnen gegooid.
Gemoedstoestand van de verdachte	De rechtbank stelt vast dat de omstandigheden, het ruziënde stel op straat, de uitgaven en het zien van de auto waar zij niet in mocht rijden van het slachtoffer, hebben geleid tot hevige emoties bij de verdachte.
Tijdsverloop	Hetgeen dat is gebeurd heeft zich in niet meer dan enkele minuten voorgedaan. Het hof spreekt dan ook van een korte tijdspanne. Door deze korte tijdspanne kan het Hof niet uitsluiten dat het handelen in een ogenblikkelijke gemoedsbeweging is gebeurd.
Motief van de verdachte	Er waren al langere tijd spanningen tussen het slachtoffer en de verdachte. Verdachte werd door het slachtoffer zowel fysiek als geestelijk behandeld. Toen het slachtoffer een ruziënd stel op straat zag en die avond betalingen had gedaan waarvan zij wist dat het slachtoffer boos op haar zou worden, werd het haar te veel.
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Bij de verdachte is er sprake van een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens. Daarnaast is er sprake van partner-relatieproblematiek.

<u>Conclusie</u>	Het hof overweegt dat door het korte tijdbestek niet kan worden vastgesteld dat de verdachte voldoende tijd heeft gehad. Het hof neemt de gemoedstoestand van de verdachte mee in zijn overweging.
-------------------------	--

	32. Gerechtshof 's-Hertogenbosch, ECLI:NL:GHSHE:2018:317
Vorbereidingen van de verdachte op het delict	De verdachte had een schietklaar wapen thuis. Dit is echter onvoldoende overtuigend bewijs om te spreken van een vooropgezet plan aangezien het slachtoffer tevens onaangekondigd langskwam bij de familie. Het slachtoffer begon bij binnenkomst een verbale discussie met een medeverdachte. Tijdens deze ruzie is het verdachte teveel geworden. Ze is naar de keuken gegaan en heeft het mes gepakt. Hier is het besluit ontstaan. Voor het Hof is er niet vast komen te staan dat de verdachte op grond van deze feiten een vooropgezet plan heeft gehad.
Handelen van de verdachte tijdens het delict	Nadat de verdachte terug de woonkamer in kwam en het slachtoffer richting haar keek, heeft verdachte onmiddellijk op het slachtoffer geschoten. Het slachtoffer zocht dekking achter de bank, waarna de verdachte nog tweemaal schoot. Vervolgens heeft het slachtoffer haar aangevallen en heeft ze opnieuw geschoten.
Gemoedstoestand van de verdachte	Het is niet vast komen te staan of de verdachte heeft gehandeld in een ogenblikkelijke gemoedsopwelling. Er was immers sprake van een ruzie.
Tijdsverloop	Het tijdsverloop tussen besluit en uitvoering is zo kort geweest, dat verdachte in deze tijd onvoldoende gelegenheid heeft gehad voor beraad of bezinning. Ook de momenten tussen de schoten zijn te kort geweest om te spreken van bezinning.
Motief van de verdachte	Niet van toepassing
Handelen van de verdachte na het delict	Niet van toepassing
Psychische toestand van de verdachte	Niet van toepassing
<u>Conclusie</u>	Het tijdsverloop is dermate kort geweest dat de verdachte geen tijd heeft gehad voor beraad of bezinning. Er is daarom geen sprake van voorbedachten raad.